

การประหารชีวิตด้วยการยิงเป้าครั้งแรก

5.1 ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

การเปลี่ยนแปลงและภัยคุกคามจากประเทศเจ้าอาณานิคมทั้งหลายในสมัยรัชกาลที่ 4 และที่ 5 นำไปสู่การพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัยตามแบบอย่างประเทศในยุโรปและประเทศเจ้าอาณานิคมทั้งหลาย ในปลายสมัยรัชกาลที่ 4 สยามมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้เชื้อพระวงศ์และขุนนางได้ศึกษาแนวคิดและวิทยาการในด้านต่าง ๆ ตามแบบอย่างประเทศในยุโรป เพื่อนำมาปรับปรุงสยามให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ นโยบายดังกล่าวส่งเสริมให้มีการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ผู้ที่ได้รับการศึกษาตามนโยบายส่งเสริมการศึกษาตามแบบอย่างประเทศในยุโรบนั้ก็พยายามคิดหาสาเหตุว่า เพราะเหตุใดประเทศในยุโรปทั้งหลายจึงมีความเจริญก้าวหน้ากว่าสยามประเทศ ในที่สุดผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 11 คนจากยุโรป เมื่อเดินทางกลับประเทศก็ได้รวมตัวกันในปีพุทธศักราช 2429 ถวายบันทึกความคิดเห็นแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า พระราชอำนาจในการบริหารประเทศทั้งหมดอยู่กับพระเจ้าอยู่หัวเพียงพระองค์เดียว งานราชการบางอย่างอาจจะถูกละเลยด้วยว่าทรงงานหนัก ดังนั้นจึงควรมีการแบ่งเบาพระราชอำนาจในการบริหารประเทศให้กับ นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และรัฐสภา และมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงการปกครองให้ไทยเรามีระบอบรัฐธรรมนูญ¹

การถวายบันทึกแสดงความคิดเห็นว่าสมควรที่จะมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศในครั้งนั้น ไม่ถูกมองว่าเป็นการก่อกบฏที่มีเจตนาทำลายพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์และมีโทษถึงขั้นประหารชีวิต เพราะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงเล็งเห็นถึงเจตนาดีต่อบ้านเมืองของคณะบุคคลเหล่านี้และทรงตอบบันทึกว่า พระองค์ก็ต้องการการปฏิรูปเพื่อให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้า แต่ติดขัดสถานการณ์ขณะนี้ยังไม่เหมาะสม เพราะขาดคนมีความรู้ความสามารถ และความกล้าหาญที่จะทำหน้าที่กลุ่มนิติบัญญัติเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับอำนาจบริหาร²

¹ David K. Wyatt, *Thailand: A Short History*, (Bangkok: Silkwork Books, 2002), p.199.

² Ibid.

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อบ้านเมืองมีความเจริญและผู้คนก็มีความรู้ตามแบบอย่างประเทศในยุโรปมากขึ้น ก็ต้องการให้ประเทศมีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเหตุผลที่ว่าแม้กระทั่งประเทศญี่ปุ่น องค์พระจักรพรรดิก็ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญให้ประชาชนของพระองค์ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศในยุโรป³ อย่างไรก็ตามพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังไม่ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญให้เนื่องจาก ได้รับการทัดทานจากที่ปรึกษาชาวต่างประเทศที่เห็นว่าประชาชนคนไทยยังขาดการศึกษาและไม่สามารถใช้วิจารณญาณในการเลือกผู้แทนราษฎรที่ดีได้⁴ แต่บางกลุ่มก็ว่าวิจารณ์การบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 6 ว่ามีการแบ่งชั้นวรรณะระหว่างฝ่ายเจ้าและราษฎรสามัญ และราชสำนักก็มีแต่ความฟุ้งเฟ้อ ขุนนางผู้ใหญ่ก็มีแต่ความเลื่อมทรมาน⁵

ด้วยเหตุนี้ความคิดในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างอีกครั้งหนึ่ง เกิดเป็นกบฏ ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2455) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหารบกสังกัดกรมกองต่าง ๆ แต่การก่อการครั้งนี้ล้มเหลวเนื่องจากมีการหักหลังกันเองภายในกลุ่ม⁶ เมื่อจับกุมคณะก่อการได้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ฯ ก็โปรดให้ตั้งคณะตุลาการศาลทหารขึ้นเพื่อตัดสินคดีกบฏนี้ และศาลนั้นก็ได้อัดสินลงโทษประหารชีวิตนายทหาร 3 นาย คือ ร.อ.เหล็ง ศรีจันทร์ ร.ท.จรรยา ณ บางช้าง ร.ต.เจือ ศิลาสัน (คณะก่อการที่เหลืออีก 88 คน ได้รับโทษจำคุกตั้งแต่โทษจำคุกตลอดชีวิตถึงจำคุก 12 ปี) แต่เมื่อคณะตุลาการศาลทหารนำคำตัดสินทูลเกล้า ฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ฯ พระองค์ท่านไม่ทรงเห็นชอบด้วย และทรงพระกรุณาลดหย่อนโทษให้ 1 ชั้นทุกคน คือให้เปลี่ยนการลงโทษประหารชีวิต (โทษชั้นที่ 1) เป็นการจำคุกตลอดชีวิต (โทษชั้นที่ 2) ส่วนผู้ที่ต้องโทษจำคุก 12 ปีซึ่งเป็นโทษชั้นที่ 5 ให้เปลี่ยนเป็นโทษรอลงอาญาและให้รับราชการต่อไปตามกฎหมายอาญามาตรา 41 และ 42 ว่าด้วยโทษรอลงอาญา⁷

ครั้นต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อกระแสความคิดในการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากประเทศในยุโรปได้ก่อตัวขึ้นอีกครั้งในประเทศฝรั่งเศส

³ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์, ปฏิวัติ 2475, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2547), น. 49-50.

⁴ เพลิง ภูผา, เลือดกบฏ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วันชนะ, 2543), น. 9-11.

⁵ แกมสุข นุ่มนนท์, ยังเติร์กุ่นแรก, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร, 2545), น. 40-41 และ ไทยน้อย, 25 คดีกบฏ, (พระนคร: สำนักพิมพ์ประมวลสาส์น, 2513), น.5.

⁶ แกมสุข นุ่มนนท์, ยังเติร์กุ่นแรก, น. 26, 32, 147.

⁷ ไทยน้อย, 25 คดีกบฏ, น. 105.

ทำให้เกิดการก่อตั้งคณะราษฎรขึ้น ประกอบกับปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ทั่วโลก ในปี พุทธศักราช 2473 ภายหลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 และสภาพงบประมาณขาดดุลงบประมาณต่อเนื่องมาจากในสมัยรัชกาลที่ 6 ดังนั้นเมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ 7 จึงได้มีการใช้มาตรการสร้างดุลยภาพทางการเงินและการคลังด้วยการตัดงบประมาณรายจ่าย และคัดข้าราชการที่ไม่จำเป็นออก ซึ่งทำให้หลายฝ่ายเกิดความไม่พอใจ⁸ ประกอบกับการปฏิวัติของดร.ขุนยัตเสนในจีนก็ทำให้สถานการณ์ในประเทศไทยที่ตึงเครียดอยู่แล้วก็ยิ่งตึงเครียดขึ้น จนในที่สุดก็เกิดการปฏิวัติโดยคณะราษฎรเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 และได้มีการสถาปนาการปกครองระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญขึ้น ซึ่งเป็นการสิ้นสุดระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในประเทศไทย

อย่างไรก็ตามก่อนหน้าที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จะได้มีการลงพระปรมาภิไธยรับรองรัฐธรรมนูญที่หลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นผู้ร่าง และพระยาทรงสุรเดชหนึ่งในคณะผู้ก่อการนำขึ้นทูลเกล้าถวาย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงรับไปพิจารณาอย่างละเอียด และทรงไม่พอพระทัยอยู่หลายตอน จนถึงกับตรัสถามว่าพระยาทรงสุรเดชได้อ่านมาก่อนหรือไม่ พระยาทรงสุรเดชก็ตอบว่าไม่ได้อ่านแต่ก็กำชับให้หลวงประดิษฐ์ฯ ร่างตามแบบรัฐธรรมนูญของอังกฤษซึ่งมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญ แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ก็ตรัสถามอีกด้วยว่าความพูนพระทัยว่า “...แต่เนื้อเรื่องอะไรกันถึงจะต้องใช้คำเสนาบดีว่า คณะกรรมการราษฎรซึ่งเป็นแบบรัสเซีย แบบคอมมิวนิสต์...” สรุปในวันนั้น คณะผู้ก่อการที่ไปเข้าเฝ้าต้องนำรัฐธรรมนูญฉบับนั้นกลับไปแก้ไข และต้องนำมาให้ทูลเกล้าถวายให้ทรงพิจารณาและทรงลงพระปรมาภิไธยรับรองรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง และเหตุการณ์ในครั้งนี้ก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระยาทรงสุรเดชกับหลวงประดิษฐ์ฯ แตกร้างลงอย่างไม่มีทางแก้ไข⁹

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง หัวหน้าคณะปฏิวัติคือพระยาพหลพลพยุหเสนาที่ขึ้นเป็นผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารและแต่งตั้งผู้แทนราษฎรชั่วคราวจำนวน 70 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกคณะราษฎร และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้เลือกพระยามโนปกรณ

⁸ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, *ความคิด ความรู้ และอำนาจการเมืองในการปฏิวัติสยาม 2475*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, 2546), น. 52. และ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, *ปฏิวัติ 2475*, น. 49-50.

⁹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, *ปฏิวัติ 2475*, น. 17-18. ;เพ็ญ ภูผา, *เลือดกบฏ*, น. 47-49. รายละเอียดการเข้าเฝ้าในวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ดูบันทึกของ พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี

นิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร (อีกนัยหนึ่งก็คือนายกรัฐมนตรี) และทำการแต่งตั้งกรรมการราษฎร (ซึ่งเทียบเท่าคณะรัฐมนตรี) จำนวน 14 คน โดยมอบหมายให้หลวงประดิษฐมนูธรรม (นายปรีดี พนมยงค์) เป็นผู้ร่างนโยบายเศรษฐกิจเสนอต่อคณะรัฐมนตรี¹⁰

นโยบายเศรษฐกิจดังกล่าวก็ก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางว่าเป็นการเลียนแบบระบบคอมมิวนิสต์ที่มีรัสเซียเป็นต้นแบบ (ตรงนี้ต้องไม่ลืมว่าการปฏิวัติของรัสเซียมีการฆ่าล้างครอบครัวกษัตริย์พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ไม่เว้นแม้กระทั่งพระโอรสและพระธิดาที่ยังทรงพระเยาว์) เมื่อเกิดความคิดแตกแยกเช่นนี้ก็ทำให้คณะราษฎรเกิดความแตกร้าวมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยกับนโยบายเศรษฐกิจนั้นและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย

เหตุการณ์ความแตกแยกในคณะราษฎรทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดคณะราษฎรได้เกิดความแตกแยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือ คณะพระยามโนปกรณนิติธาดาที่เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจแบบหลวงประดิษฐ์ฯ นั้นประชาชนทั่วไปคงยังไม่พร้อม (และแน่นอนว่าพวกของตนเองก็ยังไม่พร้อมและไม่เข้าใจ) กับคณะหลวงประดิษฐ์ฯ ที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและมีผลฉับพลันทันที จนถูกคณะพระยามโนปกรณฯ มองว่าเป็นคอมมิวนิสต์และถูกขับออกจากประเทศ ฝ่ายหลังก็ว่าฝ่ายแรกเอนไปเข้ากับพวกเจ้าในที่สุดก็เกิดเรื่องลูกลามาจนถึงขั้นออกกฎหมายป้องกันการกระทำใด ๆ ที่เป็นคอมมิวนิสต์ และประกาศยุบสภา

11

แน่นอนว่าฝ่ายหลังย่อมไม่อยู่เฉยกับสถานการณ์ดังกล่าว ในวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 หลวงพิบูลสงคราม (แปลก ชีตตะสังคะ) ทหารบก ร่วมกับหลวงศุขลาสัย (บุ่ง ศุขลาสัย) ทหารเรือ สั่งการให้นำกำลังทหารเข้าจับกุมพระยามโนปกรณนิติธาดา พระยาศรีวิสารวาจา และนายประยูร ภมรมนตรี แล้วบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากสั่งปิดสภาผู้แทนโดยไม่มีกำหนด แล้วก็มีโทรเลขกราบทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ให้ทรงรับรองรัฐบาลใหม่ที่มีพระยาพหลฯ เป็นนายกรัฐมนตรี¹²

เมื่อฝ่ายที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันที่เข้ามาเป็นรัฐบาล ในขณะที่ฝ่ายเจ้ายังไม่พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง และก็ไม่เห็นด้วยในแนวทางการปกครองบางอย่าง

¹⁰ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์, ปฏิวัติ 2475, น. 19. และเพ็ญ ภูผา, เลือดกบฏ, น. 50.

¹¹ เกียรติศักดิ์ พิศนาคะ, ยิงเป้า 18 กบฏ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิริสาส์น, 2517), น. 43.

¹² ม.จ. พูนพิศมัย ดิศกุล, สิ่งที่ข้าพเจ้าพบเห็น: ประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2544), น. 125-134.

โดยเฉพาะเรื่องพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์¹³ เหตุความขัดแย้งนี้ก็นำไปสู่เหตุการณ์นองเลือดของคนไทยที่คนไทยต้องรบราฆ่าฟันกันเอง หรือที่เรียกกันว่ากบฏบวรเดช ฝ่ายรัฐบาลที่นำโดยพระยาพหลฯ ได้รับชัยชนะในการรบ ส่วนฝ่ายพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบวรเดชที่เป็นฝ่ายแพ้ก็ทรงเสด็จหนีไปลี้ภัยในต่างประเทศ ส่วนพวกที่ร่วมขบวนการบ้างก็หนีได้บ้างก็ถูกจับ พวกที่ถูกจับก็ถูกตัดสินด้วยศาลพิเศษที่ไม่เปิดโอกาสให้จำเลยได้แก้ต่าง ไม่มีทั้งการอุทธรณ์หรือฎีกา และการตัดสินลงโทษก็รุนแรงถึงขั้นประหารชีวิต

สถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น ย่อมไม่มีเสถียรภาพ รัฐบาลต้องการกำจัดกลุ่มต่อต้านหรือกลุ่มกบฏให้หมดเพื่อความมั่นคงของรัฐบาล แต่ด้วยว่าอำนาจและความชอบธรรมในการประหารชีวิตยังอยู่ที่พระมหากษัตริย์ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ก็ไม่ทรงยอมลงพระปรมาภิไธยในคำสั่งประหารชีวิตกลุ่มกบฏบวรเดช จึงทำให้ฝ่ายรัฐบาลไม่สามารถประหารชีวิตฝ่ายที่เป็นกบฏต่อฝ่ายตนได้ ด้วยว่าตามกฎหมายถ้าจะประหารใครก็ต้องได้รับพระบรมราชานุญาตเสียก่อน เมื่อสถานการณ์มีความตึงเครียดมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการลดแรงกดดันทางการเมืองพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จึงตัดสินใจเสด็จไปต่างประเทศ โดยไม่ลงพระนามให้ประหารผู้ใด ซึ่งนอกจากจะเป็นการรักษาพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการลงโทษประหารชีวิตแล้ว ยังสามารถใช้เรื่องพระราชอำนาจในการลงโทษประหารนี้เป็นข้อต่อรองทางการเมือง

โดยก่อนหน้านี้จะได้มีการประกาศสละราชสมบัติ ก็ได้มีความพยายามที่จะต่อรองทางการเมืองกันอยู่พักหนึ่งระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ฝ่ายรัฐบาลกลัวว่าอาจจะมีความยุ่งยากตามมา โดยเฉพาะถ้าประเทศมหาอำนาจที่ชนาธิปไตยทั้งสองไม่เห็นด้วยและไม่ยอมรับรัฐบาลใหม่ จึงได้ส่งตัวแทนเดินทางไปเจรจากับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ถึงต่างประเทศ แนวโน้มในการเจรจาก็เป็นไปด้วยดีจนพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทำหนังสือแสดงข้อเรียกร้องของพระองค์ต่อรัฐบาลโดยมีสาระสำคัญดังนี้คือ¹⁴

¹³ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, ปฏิวัติ 2475, น. 450.

¹⁴ ม.จ. พูนพิศมัย ดิศกุล, สิ่งที่ข้าพเจ้าพบเห็น: ประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475, น.

1. มีพระราชประสงค์ให้แก้ไขการเลือกสมาชิกสภาประเภทที่ 2 ใหม่ โดยให้คำนึงถึงคุณสมบัติและความเหมาะสม ไม่ใช่เลือกแต่คนในคณะราษฎร
2. ตามมาตรา 39 แห่งรัฐธรรมนูญ ที่กล่าวถึงการใช้พระราชอำนาจในการยับยั้งพระราชบัญญัติใด หากสภายืนยันที่จะให้เป็นไปตามเดิมให้พึงมีเสียงข้างมาก 3 ใน 4 ของสมาชิกสภาทั้งหมด ไม่ใช่แค่เพียงเสียงเดียวอย่างที่เป็นอย่างที่เป็นอยู่
3. ขอให้รัฐบาลทำตามมาตรา 14 แห่งรัฐธรรมนูญอย่างจริงจัง โดยให้สิทธิเสรีภาพกับผู้คนในการพูด การเขียน การโฆษณา และเสรีภาพในการประชุม โดยเปิดเผยและตั้งสมาคม
4. ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญเพราะขัดกับหลักสิทธิเสรีภาพในร่างกายของประชาชน
5. ขอให้อภัยโทษแก่นักโทษการเมือง
6. ขอให้ข้าราชการที่ถูกปลดเพราะโดยกล่าวหาว่ามีความผิดทางการเมืองหรือโดนกล่าวหาว่าได้ว่าร้ายรัฐบาล ทั้งที่โดนลงโทษหรือพ้นโทษแล้วก็ตามให้เขาได้รับเบี้ยบำนาญบำนาญตามที่เขาสมควรได้
7. ข้าราชการที่ถูกสงสัยว่าเป็นกบฏและถูกฟ้องร้องจับกุม ขอให้ลดการฟ้องร้องจับกุมนั้น
8. ขอให้รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรให้คำมั่นสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะไม่ตัดกำลังและงบประมาณทหารรักษาวังให้มากไปกว่านี้

จากข้อเรียกร้องของพระองค์ในตั้งแต่ข้อ 4-8 นั้นชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ในขณะนั้นว่ากำลังเกิดอะไรขึ้น กล่าวคือฝ่ายรัฐบาลกำลังสร้างเสถียรภาพของตนเองโดยพยายามกำจัดอำนาจของฝ่ายที่คัดค้านหรือว่าร้ายรัฐบาล และยังทำการปลดข้าราชการทั้งพลเรือนและทหารตำรวจที่เป็นฝ่ายเจ้าหรืออำนาจเดิมออก ส่วนที่ไม่ปลดหรือไล่ออกก็ตัดเบี้ยเลี้ยงชนิดที่ว่าแทบจะมีชีวิตอยู่ไม่ได้จากเงินเดือนอันน้อยนิด และยังมีแผนที่จะตัดเงินเดือนทหารรักษาวังอีก จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงถึงกับขอให้รัฐบาลทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะไม่ตัดงบประมาณอีก เป็นไปได้ว่าที่ทรงถึงกับขอสัญญาลายลักษณ์อักษรเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการที่รัฐบาลไม่สามารถรักษาสัญญาได้

เมื่อรัฐบาลได้ตอบหนังสือข้อเรียกร้องของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ด้วยการเลี้ยงว่าไม่สามารถปฏิบัติตามได้ พระองค์จึงประกาศสละราชสมบัติ และส่งพระราชหัตถเลขาหลวงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2478 แดงการณสละราชสมบัติ มีความว่า¹⁵

“เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนา กับพวกได้ทำการยึดอำนาจการปกครองโดยใช้กำลังทางทหารในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 แล้ว ได้มีหนังสือมาอัญเชิญข้าพเจ้าให้ดำรงอยู่ในตำแหน่งพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าก็ได้รับคำเชิญนั้นเพราะเข้าใจว่าพระยาพหล ฯ และพวกจะสถาปนารัฐธรรมนูญตามแบบอย่างประเทศทั้งหลาย ซึ่งใช้การปกครองตามแบบนั้นเพื่อให้ประชากรราษฎรได้มีสิทธิที่จะออกเสียงในวิธีดำเนินการปกครองประเทศและนโยบายต่าง ๆ ... ข้าพเจ้าจึงเห็นควรโน้มตามความประสงค์ของผู้ก่อการยึดอำนาจนั้นได้ เพื่อหวังความสงบราบคาบในประเทศ...แต่ความพยายามของข้าพเจ้าก็ไร้ผล โดยเหตุที่ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หาได้กระทำให้บังเกิดมีความเสรีภาพในการเมืองอย่างบริบูรณ์ขึ้นไม่ และได้ฟังความคิดเห็นของราษฎรโดยแท้จริง และจากรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับจะพึงเห็นได้ว่าอำนาจที่จะดำเนินนโยบายต่าง ๆ นั้นจะตกอยู่แก่คณะผู้ก่อการและผู้สนับสนุนเป็นพวกพ้องเท่านั้น มิได้ตกอยู่แก่ผู้แทนซึ่งราษฎรได้เป็นผู้เลือก...นอกจากนี้คณะผู้ก่อการบางส่วนได้มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศอย่างใหญ่หลวง จึงเกิดแตกร้าวกันขึ้นเองในคณะผู้ก่อการและพวกพ้อง จนต้องมีการปิดสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา โดยคำแนะนำของคณะรัฐบาลซึ่งถือตำแหน่งอยู่ในเวลานั้น ทั้งนี้เป็นเหตุให้มีการปั่นป่วนในการเมือง ต่อมาพระยาพหล ฯ กับพวกก็กลับเข้ายึดอำนาจโดยกำลังทหารเป็นครั้งที่ 2 ...เนื่องจากเหตุที่คณะผู้ก่อการมิได้กระทำให้มีเสรีภาพในการเมืองอันแท้จริง และประชาชนไม่ได้โอกาสออกเสียงก่อนที่จะดำเนินนโยบายอันสำคัญต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้มีการขบถขึ้น ถึงกับต้องต่อสู้ฆ่าฟันกันเองในระหว่างคนไทย...รัฐบาลได้ออกกฎหมายใช้วิธีปราบปรามบุคคลซึ่งถูกหาว่าทำความผิดทางการเมืองในทางที่ผิดยุติธรรมของโลก คือไม่ให้โอกาสต่อสู้คดีในศาล มีการชำระโดยคณะกรรมกรอย่างลับไม่เปิดเผย ซึ่งเป็น

¹⁵ ม.จ. พูนพิศมัย ดิศกุล, สิ่งที่ข้าพเจ้าพบเห็น: ประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475, น.

วิธีการที่ข้าพเจ้าไม่เคยใช้ในเมื่ออำนาจอันสิทธิ์ขาดยังอยู่ในมือของข้าพเจ้าเอง และข้าพเจ้าได้ร้องขอให้เลิกวิธีนี้ รัฐบาลก็ไม่ยอม ข้าพเจ้าเห็นว่ารัฐบาลและพวกพ้อง ใช้วิธีการปกครองซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการของเสรีภาพในส่วนบุคคล และหลักความยุติธรรมตามความเข้าใจและยึดถือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะยินยอมให้ผู้ใดคณะใดใช้วิธีการปกครองอย่างนั้นในนามของข้าพเจ้าต่อไปได้”¹⁶

จากหนังสือแสดงข้อเรียกร้องของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ที่มีต่อฝ่ายรัฐบาล และพระราชหัตถเลขาที่ทรงประกาศสละราชสมบัติ เมื่อฝ่ายรัฐบาลไม่สามารถปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของพระองค์ได้ฉบับนี้ จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงไม่พอพระราชหฤทัยการบริหารประเทศของรัฐบาล และรัฐบาลก็ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของพระองค์ได้ในหลาย ๆ เรื่อง การตั้งศาลพิเศษของรัฐบาลในขณะนั้นก็ไม่เป็นที่พอพระราชหฤทัยยิ่ง ด้วยว่าก่อนเสด็จต่างประเทศพระองค์ก็ไม่ยินยอมลงพระปรมาภิไธยในคำสั่งประหารชีวิต และเมื่อมีการเจรจากับรัฐบาลก่อนที่จะทรงประกาศสละราชสมบัติ พระองค์ก็ยังทรงทำหนังสือแสดงข้อเรียกร้องของพระองค์ในข้อที่ 5 ขอให้รัฐบาลอภัยโทษแก่นักโทษการเมือง กระทั่งเมื่อได้มีการประกาศสละราชสมบัติ ยังทรงย้ำจุดยืนของพระองค์ในเรื่องนี้ว่าศาลพิเศษขัดกับหลักเสรีภาพของผู้ใดนกล่าวหาซึ่งตามธรรมดาแล้วไม่มีศาลที่ไหนที่จะไม่ให้โอกาสผู้ใดนกล่าวหาได้พิสูจน์ว่าตนเองบริสุทธิ์

เมื่อศาลพิเศษที่รัฐบาลตั้งขึ้นนี้ ถูกใช้ในการตัดสินลงโทษประหารชีวิตผู้ก่อกบฏที่ถูกเรียกว่ากบฏบวรเดช พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ก็ไม่ยอมลงพระปรมาภิไธยในคำสั่งประหารชีวิตคณะกบฏ จึงทำให้รัฐบาลในขณะนั้นไม่สามารถทำการประหารชีวิตพวกที่ก่อการกบฏตนเองได้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เสด็จต่างประเทศ รัฐบาลก็พยายามให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในขณะนั้นเป็นผู้ลงพระนามแทน แต่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครฯ ก็ไม่ยอมและตรัสว่าผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เซ็นไม่ได้ เมื่อฝ่ายรัฐบาลทำท่าที่บังคับแล้วหยิบปากกาถวายให้ในพระหัตถ์ เจ้าฟ้ากรมพระนครฯ ก็ทรงถึงกลับตรัสว่า “ก็นี่มันมือของฉัน ๆ ไม่เซ็น จะทำอะไร?”¹⁷ เป็นอันว่ารัฐบาลไม่สามารถทำการประหารชีวิตพวกที่เป็นกบฏต่อฝ่ายตนเองได้แม้จะทำการตั้งศาลพิเศษขึ้นมาพิจารณาคดีแล้วก็ตาม

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

¹⁷ ม.จ. พูนพิศมัย ดิศกุล, สิ่งที่ข้าพเจ้าพบเห็น: ประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475, น.

ดังนั้นเมื่อพระราชอำนาจแห่งองค์พระมหากษัตริย์เป็นเครื่องกีดขวางในการที่รัฐบาลจะใช้อำนาจในการประหารชีวิตฝ่ายกบฏหรือจัดการกับฝ่ายตรงข้าม รัฐบาลจึงจำเป็นต้องช่วงชิงความชอบธรรมในการใช้อำนาจนั้นให้มาอยู่ในมือ โดยดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช 2476 แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2478 โดยบัญญัติมาตรา 5 ดังนี้¹⁸

“มาตรา 5 ในการที่จะลงอาญาประหารชีวิตแก่ผู้หนึ่งผู้ใดตามคำพิพากษาของศาลพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาจะทูลเกล้าถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษต่อพระมหากษัตริย์ ให้ยื่นฎีกาภายใน 48 ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ฎีกาที่กล่าวแล้วนี้ ถ้าหากมีจะต้องทูลเกล้าถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงพระราชวินิจฉัยโดยพลัน ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงพระราชทานพระราชวินิจฉัยภายในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่ได้ทรงรับฎีกานั้น ให้ถือว่าไม่พระราชทานอภัยโทษ ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาไม่ยื่นฎีกาภายในกำหนดเวลาหรือได้ยื่นแล้ว แต่ไม่ได้รับพระราชทานอภัยโทษภายในกำหนดเวลานั้น ท่านให้เอาตัวผู้ต้องคำพิพากษานั้นไปประหารชีวิตโดยไม่ชักช้า”

จากข้อความในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษที่ได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมนี้ แสดงให้เห็นถึงอำนาจของรัฐบาลในการประหารชีวิตนักโทษการเมืองหรือพวก (อาจจะ) เป็นภัยกับความมั่นคงและเสถียรภาพของรัฐบาล คือถึงแม้ในข้อความแก้ไขจะได้เขียนว่าเมื่อจะลงอาญาประหารชีวิตผู้ใดให้ทูลเกล้าถวายฎีกา เพื่อขอพระราชทานอภัยโทษจากองค์พระมหากษัตริย์ตามธรรมเนียมที่ได้เคยปฏิบัติกันมา แต่ข้อความต่อมากลับให้จำกัดเวลาให้พระมหากษัตริย์ทรงตอบฎีกา นักโทษให้กระทำให้เสร็จภายใน 48 ชั่วโมง และถ้าพระมหากษัตริย์จะทรงพระราชทานอภัยโทษให้นักโทษก็ต้องทรงรีบ เพราะถ้าไม่รีบแล้วไม่ทันในเวลาที่จำกัดตามอำนาจของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2478 นี้ รัฐบาลก็มีสิทธิประหารชีวิตนักโทษคนนั้นโดยไม่ชักช้า

หลังจากที่ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษในปีพุทธศักราช 2476 เพื่อให้รัฐบาลมีอำนาจในการรักษาความมั่นคงของตนด้วยการกำจัดฝ่ายตรงข้ามด้วยการลงโทษประหารชีวิตและจำคุก แต่พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวก็เป็นเสมือนอำนาจที่ไม่คงทนถาวรของรัฐบาล เพราะฉะนั้นในเวลาต่อมาฝ่ายรัฐบาล จึงได้ทำการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการประหารชีวิตอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อที่ว่ารัฐบาลจะได้มีอำนาจอันชอบธรรมตามกฎหมายในการที่จะประหาร

¹⁸ “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. 2478,” ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52, 6 สิงหาคม 2478.

ชีวิตผู้ที่ (อาจจะ) ก่อกรรม และเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐบาล นอกจากนี้ยังเป็นไปได้เพื่อลดความยุ่งยากในกระบวนการลงโทษประหารชีวิตที่เมื่อได้ตัดสินพิพากษาลงโทษประหารชีวิตจำเลยแล้ว จำเป็นต้องนำคำพิพากษานั้น ทูลเกล้าถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษต่อพระมหากษัตริย์เสียก่อน ต่อเมื่อพระมหากษัตริย์ไม่ทรงพระราชทานอภัยโทษจึงจะทำการประหารชีวิตนักโทษได้

รัฐบาลจึงได้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 13 โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2477 โดยให้เปลี่ยนวิธีการลงโทษประหารชีวิตจาก “ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ลงอาญาประหารชีวิต ท่านให้เอามันไปตัดศีรษะ” มาเป็น “ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ลงอาญาประหารชีวิต ท่านให้เอาไปยิงเสียให้ตาย” ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยวิสามัญเพื่อแก้ไขกฎหมาย เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2477 นายกรัฐมนตรี นายพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา แถลงต่อที่ประชุมว่า

“...การแก้มาตรานี้ก็โดยเหตุที่เห็นว่าการประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะนั้นเป็นสิ่งที่น่าสยดสยองอย่างยิ่ง สยดสยองสำหรับผู้ที่ถูกประหาร ผู้ประหาร และผู้มีหน้าที่ควบคุมโดยทั่วไป บางครั้งเป็นการทรมานอย่างน่าเวทนา เพ็ชฌฆาตบางคนของเราไม่มีความชำนาญพอในการนี้ มีการฟันพลาดบ่อย ๆ บางครั้งมีเสียงโศกครวญอย่างน่าสงสารเพราะแทนที่จะฟันคอ ไปถูกบนศีรษะบ้าง บนหลังบ้าง การเตรียมนักโทษก่อนประหารก็ดูเป็นการใหญ่โต ซึ่งเป็นการทรมานมากขึ้นอีก จนนักโทษบางคนเป็นบ้าไป หรือเกือบเป็นบ้าไป อนึ่ง ค่าใช้จ่ายในการจ้างเพ็ชฌฆาตและเตรียมการงานครั้งหนึ่ง ๆ เป็นเงินมิใช่น้อย ถ้าเปลี่ยนเป็นวิธียิงเสียจะทุ่นค่าเสียหยา่มาก และจะไม่มีการทรมานดังข้างต้นและจะไม่ใช่ที่น่าสยดสยองต่อใครมากนัก และไม่ต้องมีการเตรียมอย่างไร อย่างมากก็เพียงพาไปยืนเอาผ้าปิดตานั่น...”¹⁹

นอกจากเหตุผลที่พระยาพหลพลฯ ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการลงโทษประหารชีวิตจากการประหารชีวิตด้วยดาบ มาเป็นการประหารชีวิตด้วยการยิงเป้านั้น อีกเหตุผลหนึ่งน่าจะมาจากนโยบายการสร้างชาติที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6

¹⁹ “รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๙/๒๔๗๗ สมัยวิสามัญ สมัยที่ 2 วันจันทร์ที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2477,” ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายลักษณะอาญา, (กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2477), น. 547. ; เชาวเรศน์ จารุบุญ, เพศฆาตคนสุดท้าย (๒), น. 54-55 และคำพูน บุญทวี, เพศฆาตผู้ฆ่าคนไม่ผิดกฎหมาย, น. 70.

ต่อมาจนถึงในสมัยรัชกาลที่ 8 คือตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 2470 ถึงต้นทศวรรษที่ 2480 คือการกำหนดสถานภาพความเป็น “ชาติไทย” ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการสร้างประเทศไทยให้เป็นประเทศมหาอำนาจในเขตแหลมทอง²⁰

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ได้ทรงใช้กลไกนโยบายการรวมชาติให้ยิ่งใหญ่ด้วยการปลุกเร้าความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ให้คนในสังคมรู้สึกว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม มีจุดหมายและผลประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญ และมีอารยธรรมแบบอภิชนแนววิกตอเรียของอังกฤษ โดยการส่งเสริมทางด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมให้รู้จักหน้าที่ของพลเมืองที่ดีและมีสมบัติผู้ดีตามแบบอย่างผู้ดีอังกฤษ โดยการสร้างชาติให้ยิ่งใหญ่นี้มีสถาบันหลักที่เป็นแกนกลางคือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการหลอมรวมกันระหว่างสถาบันทั้งสามแล้ว ยังทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางหรือศูนย์รวมของชาติ²¹

เมื่อต้องการสร้างชาติให้ยิ่งใหญ่ในเขตแหลมทอง โดยการพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญและความมีอารยธรรมแบบอภิชนแนววิกตอเรียของอังกฤษ ผ่านทางการศึกษาสมัยใหม่ ก็ทำให้เกิดความรู้สึกว่าการลงโทษประหารชีวิตด้วยดาบนั้นมีความล้าหลังป่าเถื่อน ไม่สมกับความเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรม และความเป็นผู้ดีแบบอังกฤษก็ดูจะไม่ค่อยเข้ากันเท่าไรกับการร่ายรำทำการประหาร และการตั้งเครื่องสังเวยบวงสรวงเทวดาก่อนการประหารชีวิตแบบไทยโบราณ

นอกจากนี้แล้วยังได้มีการแก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 14 ซึ่งเป็นการลดทอนพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ลง แต่เดิมกฎหมายอาญามาตรา 14 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าจะลงอาญาประหารชีวิตแก่ผู้ใด ท่านให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาเสียก่อน ต่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วจึงให้นำตัวมันไปประหารชีวิต ณ ตำบลและเวลาที่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการนั้นจะเห็นสมควร” เปลี่ยนเป็น “ถ้าจะลงอาญาประหารชีวิตแก่ผู้ใด ท่านให้เอาตัวไปประหารชีวิต ณ ตำบลและเวลาที่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการนั้นจะเห็นสมควร...”²²

²⁰ สายชล สัตยานุรักษ์, ชาติไทยและความเป็นไทยโดยหลวงวิจิตรวาทการ, น. 61-62.

²¹ Thongchai Winichakul, *Siam Mapped: A History of the Geo-Body of a Nation*, p. 3 ; ธีรยุทธ บุญมี, ชาตินิยมและหลังชาตินิยม, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร, 2546), น. 104 และชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, ปฏิวัติ 2475, น. 59.

²² กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127, น. 15 และ “รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๙/๒๔๗๗ สมัยวิสามัญ สมัยที่ 2 วันจันทร์ที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2477,” ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายลักษณะอาญา, น. 547.

การตัดข้อความว่า “ถ้าจะลงอาญาประหารชีวิตแก่ผู้ใด ท่านให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาเสียก่อน” ออกจากกฎหมายอาญาก็เพื่อที่จะทำลายฐานอำนาจและความชอบธรรมในการลงโทษประหารชีวิตแบบเดิมที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าของชีวิตในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ออกไปสังคมไทย แล้วแทนที่ด้วยกระบวนการใช้อำนาจแบบใหม่ที่รัฐบาลสามารถนำมากล่าวอ้างในการสร้างความชอบธรรมในการลงโทษประหารชีวิตได้ ซึ่งก็คือกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อนำร่างแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ เพื่อให้พระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธย พระองค์ก็ไม่ทรงเห็นชอบ และไม่ได้ลงพระปรมาภิไธย²³ เพราะนอกจากจะเป็นการลดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ลงในทางกฎหมายแล้ว ยังเป็นการทำลายฐานะของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นเจ้าของชีวิตในคติความเชื่อแบบเดิม

นอกจากนี้ยังมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อสร้างอำนาจให้กับตนเองและพวกพ้อง หรืออาจจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเพื่อรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลและประเทศ ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มมาตรา 98 ทวิ บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำหรือพยายามกระทำโดยเจตนาแก่นายกรัฐมนตรีให้ถึงแก่ความตาย ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต” และ 98 ตรี บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำหรือพยายามกระทำการประทุษร้ายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของนายกรัฐมนตรี มีความผิดต้องระวางโทษเป็นสองสถาน สถานหนึ่งให้จำคุกตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้ประหารชีวิต”²⁴

ต่อมาเมื่อท่านผู้นำที่ต้องการรักษาความมั่นคงของตนเองได้หมดอำนาจลง ก็มีการประกาศยกเลิกมาตรา 98 ทวิ และ 98 ตรี ด้วยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2487 มาตรา 3 ในเวลานั้นเป็นสมัยที่นายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม) ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพียงผู้เดียว และมีนายควง อภัยวงศ์เป็นนายกรัฐมนตรี²⁵ ทั้งยังเป็นสมัยที่นักโทษการเมืองได้รับการอภัยโทษอีกด้วย

²³ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127, น. 162. ถึงแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ เจ้าอยู่หัวไม่ได้ลงพระปรมาภิไธย แต่การผ่านร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาญา พุทธศักราช 2477 (ฉบับที่ 6) ก็กระทำโดยการอาศัยอำนาจตามมาตรา 39 แห่งรัฐธรรมนูญ โปรดดู “คำสั่งนายกรัฐมนตรี” ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127, (กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล, 2530), น. 162.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, น. 46.

²⁵ เรื่องเดียวกัน. ; ชนินันท์ ศรีธีระวิศาล, “การลงโทษประหารชีวิต,” น. 53. และเพ็ญ ภูผา, เลือดกบฏ, น. 139.

5.2 ความรุนแรงทางตรง

5.2.1 พิธีกรรมในการลงโทษประหารชีวิตด้วยการยิงเป้า

พิธีกรรมในการลงโทษประหารชีวิตด้วยการยิงเป้าที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นวิธีการยิงเป้าที่ได้ใช้เป็นปรกติธรรมดาในการประหารชีวิตตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประหารชีวิตจากการประหารชีวิตด้วยดาบมาเป็นการประหารชีวิตด้วยการยิงเป้า และได้ใช้กระบวนการวิธีการนี้จนกระทั่งได้มีการเปลี่ยนแปลงการลงโทษประหารชีวิตไปเป็นการฉีดสารพิษ ซึ่งมีความแตกต่างจากการลงโทษประหารชีวิตทบทวนายสิบที่เป็นกรณีการประหารชีวิตครั้งแรกด้วยการยิง ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงรายละเอียดความแตกต่างนั้นในหัวข้อถัดไปพร้อมกับรายละเอียดของคดี

เมื่อมีคำพิพากษาให้ประหารชีวิตจำเลยไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาในศาลชั้นต้น หรือ ศาลอุทธรณ์ จำเลยจะถูกส่งตัวมาคุมขังที่เรือนจำทันที เมื่อเปลี่ยนสถานะจากจำเลยเป็นนักโทษทางเรือนจำก็จะจัดทำหลักฐานแสดงตัวนักโทษ เพื่อว่าเมื่อดำเนินการประหารชีวิตจะได้ไม่ผิดพลาด โดยเริ่มตั้งแต่การถ่ายรูปขนาดไม่ต่ำกว่า 5"x7" ทั้งรูปหน้าตรงและด้านข้าง ระบุวันเดือนปีที่ถ่ายรูปและให้เจ้าพนักงานเรือนจำตรวจสอบความถูกต้อง และลงนามรับรองความถูกต้องของรูปทุกใบ พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลของนักโทษให้ชัดเจน เช่น ชื่อ-สกุล สถานความผิด หมายเลขคดี ดำเนินรูปพรรณ และลายนิ้วมือทั้งสองข้าง จากนั้นทางเรือนจำจะส่งข้อมูลประวัตินักโทษไปให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กองทะเบียนประวัติอาชญากรรม พนักงานสอบสวนเจ้าของคดี ศาลชั้นต้น กรมราชทัณฑ์ และเก็บไว้ที่เรือนจำเพื่อตรวจสอบเอง ถ้าจำเลยต้องคำพิพากษาคดีถึงที่สุดคือได้รับคำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ให้ประหารชีวิตจำเลย ทางเรือนจำจะจัดทำบันทึกประวัตินักโทษประหารอีกครั้งเหมือนที่เคยทำมาแล้วครั้งก่อน เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง²⁶

จากนั้นทางเรือนจำก็จะส่งประวัตินักโทษประหารที่ได้ทำใหม่นี้ ไปตรวจสอบกับหน่วยงานที่ได้ส่งบันทึกไปในครั้งแรก เพื่อยืนยันว่าเป็นจำเลยในคดีที่ต้องโทษประหารจริง และรอผลการตรวจสอบยืนยันกลับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ในอีกด้านหนึ่งทางเรือนจำก็จะทำการแจ้งให้นักโทษประหารทราบว่านักโทษมีสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษเฉพาะราย (มีการพระราชทานอภัยโทษอีกแบบเรียกว่าการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปเนื่องใน

²⁶ เชาวเรศน์ จารุบุญ, เพศฆาตคนสุดท้าย, น. 27-28.

วโรกาสมงคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์²⁷⁾ และลงลายมือชื่อของนักโทษไว้เป็นหลักฐานว่านักโทษต้องการใช้สิทธินั้นหรือไม่ และให้ทางเรือนจำรายงานไปยังกรมราชทัณฑ์โดยด่วนไม่ว่านักโทษจะตัดสินใจอย่างไร ขณะเดียวกันทางเรือนจำก็จะจัดให้มีการตรวจสอบสภาพจิตใจของนักโทษในคดีถึงที่สุดทุกราย ถ้าเป็นนักโทษประหารหญิงนอกจากจะทำการตรวจสอบสภาพจิตใจแล้วทางเรือนจำต้องจัดให้มีการตรวจการตั้งครรภ์ด้วย²⁸⁾

การที่ทางเรือนจำต้องทำการตรวจสอบสภาพจิตใจของนักโทษในคดีถึงที่สุดทุกราย เพราะกฎหมายได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าถ้าผู้ถูกประหารชีวิตวิกลจริตก่อนถูกประหาร ให้รอการประหารไว้จนกว่าผู้นั้นจะหาย (ปวอ.ม. 248 วรรค 1) ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดแบบนี้ก็เนื่องมาจากอิทธิพลของแนวคิดทางอาชญาวิทยาสำนักกึ่งดั้งเดิมที่เชื่อว่า ผู้คนมีเจตจำนงเสรีในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่เหมือนกับอาชญาวิทยาสำนักดั้งเดิม แต่อาชญาวิทยาสำนักกึ่งดั้งเดิมยังคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลที่กระทำความผิดและสถานการณ์ในขณะทีกระทำความผิด ดังนั้นการลงโทษประหารชีวิตผู้วิกลจริตที่ไม่มีเจตจำนงดังกล่าวจึงไม่เป็นการสมควร²⁹⁾ ส่วนการที่ทางเรือนจำต้องตรวจว่านักโทษประหารหญิงนั้นตั้งครรภ์หรือไม่ เพราะกฎหมายระบุไว้ว่าจะประหารนักโทษประหารหญิงนั้นไม่ได้ต้องรอจนกว่าจะคลอดบุตร (ปวอ.ม. 247 วรรค 2) การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ไม่ได้มีความเกี่ยวเนื่องกับข้อกฎหมายว่าด้วยสภาพบุคคล แต่มาจากเรื่องมนุษยธรรมที่มองดูว่าเด็กบริสุทธิ์และไม่ได้กระทำความผิดจึงไม่สมควรต้องรับโทษ

ถ้านักโทษที่คดีถึงที่สุดตัดสินใจไม่พูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับนักโทษ เช่น บิดามารดา คู่สมรส บุตร หรือสถานทูตในกรณีที่เป็นชาวต่างชาติสามารถตัดสินใจใช้สิทธิถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษแทนนักโทษได้ แต่ให้ยื่นเรื่องภายใน 60 วันนับแต่คดีถึงที่สุด ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินเรื่องได้ภายในกำหนดเวลาจริง ๆ ให้ทำการร้องขอต่อศาลให้ขยายระยะเวลาออกไปได้อีก 30 วัน³⁰⁾ การถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษในกรณีนักโทษประหารนี้สามารถขอได้แค่ครั้งเดียว ถ้าไม่ได้รับพระราชทานอภัยโทษ นักโทษประหารก็ต้องถูกนำตัวไปประหารทันที

²⁷⁾ “การพระราชทานอภัยโทษและขั้นตอนการขอพระราชทานอภัยโทษ,” (นนทปรี: ส่วนอภัยโทษ สำนักทัณฑ์ปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์, 2549), น. 1.

²⁸⁾ เชาวเรศน์ จารุบุญ, เพศฆาตคนสุดท้าย, น. 27-28.

²⁹⁾ สุดสงวน สุธีสร, อาชญาวิทยา, น. 46-47.

³⁰⁾ เชาวเรศน์ จารุบุญ, เพศฆาตคนสุดท้าย (๒), น. 118.

ขั้นตอนในการลงโทษประหารชีวิตในไทยนั้นแตกต่างกับในต่างประเทศคือ ในต่างประเทศนั้นเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว นักโทษก็จะรู้เวลาที่แน่นอนว่าตัวเองจะถูกประหารชีวิตเมื่อไร แต่ในเมืองไทยนักโทษประหารจะมีโอกาสถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าฎีกานั้นจะตกมาเมื่อไร จึงกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติไปว่าเมื่อฎีกามาถึงเมื่อไรถ้าไม่ได้รับพระราชทานอภัยโทษก็ให้ดำเนินการประหารชีวิตโดยเร็ว นักโทษประหารในสังคมไทยจึงไม่มีโอกาสพบหน้าครอบครัวญาติมิตรเป็นครั้งสุดท้ายก่อนตาย ที่ทำได้ก็มีแต่ขอผู้คุมใช้โทรศัพท์โทรหาทางบ้านในกรณีเป็นคำขอสุดท้ายก่อนโดนประหารชีวิต ซึ่งถ้าไม่สามารถติดต่อได้ก็ต้องใช้วิธีเขียนจดหมายลา

เมื่อจะทำการประหารชีวิตในเวลาใดต้องแจ้งให้คณะกรรมการการประหารชีวิตและสักขีพยานทราบ ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 1807/2478 ระบุให้คณะกรรมการมีองค์ประกอบ ดังนี้³¹

ผู้บัญชาการเรือนจำแห่งท้องที่ที่จะทำการประหารชีวิต	ประธานกรรมการ
ผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่หรือผู้แทน	กรรมการ
ผู้อำนวยการส่วนควบคุม	กรรมการ
นายแพทย์ของเรือนจำหรือแพทย์จากกระทรวงสาธารณสุข	กรรมการ
อัยการจังหวัดแห่งท้องที่หรือผู้แทน	พยาน
ผู้กำกับสถานีตำรวจแห่งท้องที่	พยาน
ผู้แทนกรมราชทัณฑ์	พยาน
ผู้แทนกองทะเบียนประวัติอาชญากรรม	พยาน
เพชฌฆาต	
เจ้าหน้าที่ทะเบียน/ผู้จัดบันทึกการประหาร	

ถึงแม้จะมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 1807/2478 ระบุคำต่อท้ายตำแหน่งในคณะกรรมการการประหารชีวิตและสักขีพยานว่า “...แห่งท้องที่ที่จะทำการประหารชีวิต” แต่ปัจจุบันนี้มีเพียงสถานที่แห่งเดียวที่ใช้ในการประหารชีวิตนั่นก็คือเรือนจำกลางบางขวาง

³¹ เชาวเรศน์ จารุบุญ, เพชฌฆาตคนสุดท้าย, น. 29.

เมื่อคณะกรรมการการประหารชีวิตและสักขีพยานเดินทางมาถึงพร้อมแล้ว ก็ให้นำตัวนักโทษประหารออกมาจากแดนควบคุม และทำการตรวจสอบหลักฐานประวัตินักโทษประหารว่าใช่ตัวจริงหรือไม่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจจากกองทะเบียนประวัติอาชญากรรม เมื่อตรวจสอบว่าถูกต้องไม่ผิดตัวแล้วก็ให้คณะกรรมการทั้ง 4 คน (ไม่นับรวมพยาน เพชฌฆาต และเจ้าหน้าที่ทะเบียน) ลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องด้วย หลังจากนั้นก็อ่านคำสั่งนายกรัฐมนตรีนครที่มีข้อความว่า ฎีกาของนักโทษประหารที่ได้ขอพระราชทานอภัยโทษนั้นไม่ได้รับการพิจารณา และให้บังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล เสร็จแล้วนักโทษก็ลงลายมือชื่อรับทราบ³²

จากนั้นจะอนุญาตให้นักโทษประหารทำพิธีกรรม เขียนจดหมายถึงครอบครัว และรับประทานอาหารมื้อสุดท้ายที่ทางเรือนจำจัดเอาไว้ให้ ต่อด้วยการฟังเทศน์หรือฟังธรรมหรือให้โอกาสในการประกอบพิธีทางศาสนาของนักโทษประหาร เมื่อแล้วเสร็จจึงนำตัวนักโทษประหารเข้าสู่หลักประหารซึ่งมีลักษณะเป็นไม้กางเขนมีความสูงขนาดใหญ่ของคนปกติ ให้นักโทษประหารนั่งคร่อมไม้เพื่อป้องกันไม่ให้นักโทษประหารยืนตัวงอหรือเข่าอ่อน และต้องมัดตัวนักโทษเข้ากับหลักประหารด้วยด้ายดิบ ให้อ้อมมือทั้งสองของนักโทษถูกผูกติดกับหลักประหารในลักษณะประนมมือ และให้กำดอกไม้รูปเทียนไว้³³

หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่จะนำฉากประหาร ซึ่งมีเป่าวงกลมติดอยู่บนฉากนั้นด้วยมววด้านหลังของนักโทษประหารห่างออกไปประมาณ 1 ฟุต และทำการจัดวางเป่ากระดาดที่ติดอยู่บนฉากให้ตรงกับระดับกึ่งกลางหัวใจของนักโทษประหาร³⁴ การนำฉากมาตั้งบังไว้ระหว่างเจ้าหน้าที่

³² เรื่องเดียวกัน, น. 30.

³³ คำพูน บุญทวี, เพชฌฆาตผู้ฆ่าคนไม่ผิดกฎหมาย, น. 67-68.

³⁴ การจัดวางเป่ากระดานนั้นเพชฌฆาตต้องทำการศึกษาคำตำแหน่งที่วางเป่าในการยิงเอง เพราะถึงจะมีแพทย์อยู่ในขณะที่เตรียมการประหารด้วย แต่แพทย์ก็ทำหน้าที่เป็นเพียงหนึ่งในคณะกรรมการการประหารชีวิต โดยปกติแพทย์จะไม่เข้าไปช่วยเพชฌฆาตในการหาตำแหน่งของหัวใจเพราะถือว่าขัดกับจรรยาแพทย์ แต่ในทางปฏิบัติการประหารชีวิตด้วยการยิงเป่าไม้ไผ่เรื่องง่าย เพราะการกำหนดตำแหน่งของหัวใจนักโทษประหารทำได้ลำบากในกรณีที่นักโทษประหารมีขนาดตัวที่อ้วนผอมหรือตัวเล็กกว่าปกติ จึงทำให้การวางเป่าผิดพลาดเป็นสาเหตุให้นักโทษประหารไม่เสียชีวิตทันที ต้องทูลนทูลรายงานว่าที่เพชฌฆาตมือสองจะตั้งสติยิงซ้ำได้ (รายละเอียดการสัมภาษณ์นายแพทย์จอน เลอวิทย์วงศ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกลางกรมราชทัณฑ์ ใน อรสม สุทธิสาคร, นักโทษประหารหญิง, น. 32-35.) ซึ่งก็เหมือนกับวิธีการประหารชีวิตด้วยดาบที่เพชฌฆาตมีการลงดาบพลาดไปถูกร่างกายบริเวณอื่นของนักโทษที่ไม่ใช่บริเวณต้นคอด้านหลัง ทำให้นักโทษประหารได้รับความเจ็บปวดทรมานเพิ่มมากขึ้นดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 4 เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนรูปแบบการลงโทษประหารชีวิตมาเป็นการฉีดยาพิษที่ดูเหมือนว่าเป็นวิธีที่ทรมานน้อยกว่า 2 วิธีแรก แต่ก็ยังมีความผิดพลาดที่อาจ

ผู้ลั่นไกปืนกับตัวนักโทษประหาร ก็เพื่อบังไม่ให้เจ้าหน้าที่ผู้ลั่นไกปืนเห็นตัวนักโทษ และเพื่อที่จะทำให้เพศฆาตไม่รู้สึกผิดบาปมากนัก³⁵ เพราะแทนที่จะยิงที่ร่างกายนักโทษประหารโดยตรงก็ให้เพศฆาตยิงใส่ที่เป้าแทน ถัดจากฉากห่างออกมาก็จะเป็นที่ตั้งของแท่นวางปืน ซึ่งห่างจากหลักประหารและตัวนักโทษประมาณ 4 เมตร³⁶

เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้ว เจ้าหน้าที่จะให้สัญญาณโดยโบกธงสีแดงให้ผู้ทำหน้าที่ลั่นไกปืนหรือเพศฆาตทำการยิงทันที 5 หรือ 10 นัดต่อการยิง 1 ชุด โดยทำการเล็งไปที่กระดาดที่ทำ การกระกระยะไว้แล้วว่าตรงกับหัวใจนักโทษประหาร เมื่อยิงแล้วปรากฏว่ายังไม่ตายให้ทำการยิงซ้ำอีก 1 ชุด ก่อนที่จะแก้มัดนักโทษประหารที่คาดว่ามันจะเสียชีวิตแล้วให้แพทย์พิสูจน์ว่าตายจริงต่อหน้าคณะกรรมการประหารชีวิตและสักขีพยาน และให้คณะกรรมการประหารชีวิตและสักขีพยานนั้นลงลายมือชื่อในรายงานบันทึกการประหารชีวิต³⁷

หลังจากนั้นให้เจ้าหน้าที่ทะเบียนของเรือนจำ และเจ้าหน้าที่ตำรวจจากกองทะเบียนประวัติอาชญากรรมทำการเก็บลายนิ้วมือจากศพของนักโทษประหาร เพื่อยืนยันว่าไม่ได้ประหารชีวิตผิดตัว³⁸ ทางเรือนจำจะทำการเก็บศพนักโทษไว้ 12 ชั่วโมง จากนั้นจะนำศพออกไปทางประตูผี

เกิดขึ้นได้จากการที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถหาเส้นเลือดเจอต้องทำการเจาะแขนนักโทษประหารหลายครั้ง ทำให้ นักโทษได้รับความเจ็บปวดมากขึ้น หรืออย่างกรณีที่เป็นข่าวในต่างประเทศว่า ผู้ว่าการรัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา สั่งให้ระงับการประหารชีวิตชั่วคราวเนื่องจากแพทย์ที่ทำการชันสูตรศพนักโทษกล่าวว่าตัวยาที่ใช้ในการประหาร ไม่เข้าไปในเส้นเลือดทำให้ใช้เวลานานกว่าปกติถึง 2 เท่ากว่าที่นักโทษประหารจะเสียชีวิต (“ระงับคดียาประหารชั่วคราว,” มติชนรายวัน (17 ธันวาคม 2549): 32.) ดังนั้นแม้ว่ารัฐจะได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการลงโทษประหารชีวิตจากการตัดศีรษะ มาเป็นการยิงเป้า และการฉีดยาพิษในปัจจุบันซึ่งเป็นรูปแบบการลงโทษประหารที่ดู เหมือนจะมีความทรมานน้อยลงหรือดูมีมนุษยธรรมมากขึ้นก็ตาม แต่รัฐก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่านักโทษประหาร จะได้รับความเจ็บปวดน้อยลงจากการลงโทษประหารชีวิตนั้น

³⁵ ความรู้สึกผิดบาปในการทำหน้าที่ของเพศฆาตในการ “ฆ่า” นั้น ในสังคมไทยก็มีวิธีจัดการกับความ รู้สึกดังกล่าวด้วยการที่ก่อนจะทำการยิงเป้า เพชฆาตจะเข้าไปทำการขอขมานักโทษประหารก่อน บอกว่ามีความจำเป็นที่จะต้องทำตามหน้าที่ และเมื่อประหารชีวิตแล้วเพศฆาตส่วนใหญ่จะนำเงินที่ได้จาก “การทำหน้าที่” ของเพศฆาตนั้นไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับนักโทษประหารที่ตนได้ทำการประหารชีวิต รายละเอียดโปรดดู อรรถสม สุทธิสาคร. นักโทษประหารหญิง, น. 33.

³⁶ คำพูน บุญทวี, เพศฆาตผู้ฆ่าคนไม่ผิดกฎหมาย, น. 67-68.

³⁷ กรมราชทัณฑ์, การประหารชีวิตอดีต-ปัจจุบัน, ; เอกรงค์ ภาณุพงษ์, ตำนานโทษประหาร, น. 137-141, และเชาวเรศน์ จารุบุญย์, เพศฆาตคนสุดท้าย, น. 31.

³⁸ การพยายามป้องกันไม่ให้มีการประหารชีวิตนักโทษผิดคนนั้นเป็นการพยายามรักษาความชอบธรรมในการลงโทษประหารชีวิต ถ้ามีเหตุการณ์รื้อกลับตัวนักโทษประหารไม่ว่าจะด้วยความจงใจหรือผิดพลาด

ซึ่งเป็นประตู่ที่ใช้เคลื่อนย้ายศพออกไปโดยเฉพาะ แล้วนำไปฝากไว้ที่วัดบางแพรกที่อยู่ติดกัน กับเรือนจำกลางบางขวาง และแจ้งให้ญาติมารับศพไปจัดการตามประเพณี หากไม่มีญาติมารับศพก็จะให้ที่วัดจัดการเผาให้ กระดูกและขี้เถ้าของนักโทษจะนำไปลอยอังคารในแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ถ้าเป็นนักโทษที่นับถือศาสนาอื่นก็ให้ทำการจัดพิธีตามศาสนานั้น³⁹

จากพิธีกรรมการลงโทษประหารชีวิตด้วยดาบที่มีขั้นตอนของพิธีกรรมการไหว้ครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนที่จะประหารชีวิตที่ใหญ่โต มีการขอขมาพระแม่ธรณี การตั้งศาลเพียงตาบวงสรวงเทวดา ซึ่งทั้งพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านี้และการประหารชีวิตนักโทษต้องกระทำกันที่สี่แยกหรือที่เรียกว่าตะแลงแกง เพื่อจะได้มีผู้คนมาดูการประหารชีวิตมาก ๆ การประกอบพิธีกรรมการประหารชีวิตที่แสดงความศักดิ์สิทธิ์นั้น ก็เพื่อจะยึดพื้นที่สาธารณะในการสร้างเสริมอำนาจความชอบธรรมของรัฐในการลงโทษประหารชีวิตให้เข้มแข็งขึ้น แต่เมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงการลงโทษประหารชีวิตมาเป็นการยิงเป้าที่ไม่ต้องมีพิธีกรรมการไหว้ครู และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ใหญ่โตเช่นแต่ก่อนด้วยเหตุผลที่รัฐบาลที่นำโดยพระยาพหลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาศาสตร์ใหม่ก็มองว่าความเชื่อแบบเดิมที่ต้องไหว้ครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก่อนการลงโทษประหารชีวิตนักโทษนั้นเป็นเรื่องของความเชื่อที่มั่งงาย เพราะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าสิ่งเหล่านั้นมีอยู่จริงหรือไม่โดยองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เมื่อไม่สามารถพิสูจน์ได้ การประกอบพิธีกรรมดังกล่าวก็จึงถูกมองว่าเป็นเรื่องมั่งงาย สิ้นเปลืองทั้งเงินและเวลาในการประหารชีวิตแต่ละครั้งไปโดยเปล่าประโยชน์ ทั้งยังเป็นการประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการดูถูกว่าล้าหลัง

แม้ว่ารัฐบาลในครั้งนั้น จะให้เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการลงโทษประหารชีวิตจากตัดศีรษะมาเป็นการยิงเป้า ว่าต้องการประหยัดเงินและเวลาการประหารชีวิตซึ่งเป็นผลมาจากเศรษฐกิจตกต่ำในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 และยังเป็นการจัดความเชื่อที่มั่งงายออกไปจากสังคมไทย แต่หากจะพิจารณาให้ดีผู้เขียนเห็นว่าการเปลี่ยนรูปแบบการประหารชีวิตและกันพิธีกรรมการประหารชีวิตออกไปจากพื้นที่สาธารณะ น่าจะมาจากเหตุผลที่พิธีกรรมการประหารชีวิต

จะเป็นการทำลายความชอบธรรมในการลงโทษประหารชีวิต รวมไปถึงทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย คำพิพากษา และกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากความชอบธรรมในการลงโทษประหารชีวิตของรัฐนั้นขึ้นอยู่กับฐานของเหตุผลข้ออ้างเรื่องความถูกต้อง 2 อย่างคือ 1. เหตุผลข้ออ้างเรื่องความถูกต้องในข้อกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และ 2. เหตุผลข้ออ้างเรื่องความถูกต้องในการลงโทษที่กระทำต่อผู้ที่กระทำความผิด (กรณีการรับจำคุกแทนนั้นชาวเรศน์ จารุบุญย์ เพชฌฆาตคนสุดท้ายที่ลงโทษประหารชีวิตด้วยการยิงเป้า กล่าวถึงใน ชาวเรศน์ จารุบุญย์, เพชฌฆาตคนสุดท้าย (๒)

³⁹ คำพูน บุญทวี, เพชฌฆาตผู้ฆ่าคนไม่ผิดกฎหมาย, น. 34.

ด้วยดาบนั้น เอื้อให้เกิดการสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจของพระมหากษัตริย์ในแบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าของชีวิตและเจ้าของแผ่นดิน โดยเฉพาะการที่ เพชฌฆาตดาบหนึ่งจะต้องทำการกราบถวายบังคมเสมือนพระมหากษัตริย์ทรงประทับทอดพระเนตร อยู่ด้วยทุกครั้งในการประหารชีวิตจะละเว้นมิได้

ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามที่จะกำจัดการแสดงอำนาจเดิมของพระมหากษัตริย์ ผ่าน ทางการลงโทษประหารชีวิตออกไปจากพื้นที่สาธารณะ แต่การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของ เพชฌฆาตก่อนการประหารชีวิตนักโทษก็ไม่ได้หายไปไหน เพียงแต่เปลี่ยนจากการประกอบ พิธีกรรมที่ใหญ่โตตามกฎหมายให้ผู้คนได้รับรู้ มาเป็นการประกอบพิธีกรรมที่เป็นการส่วนตัวแต่ไม่ ทำไม่ได้ คือถึงแม้จะไม่มีผู้ได้รับรู้ก็ไม่อาจละเว้นการปฏิบัติได้ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบระหว่างการ ประกอบพิธีกรรมก่อนการประหารชีวิตที่ใหญ่โต กับแบบหลังที่มีเพียงแค่การว่าคาถาก่อนทำการ ประหารชีวิตนักโทษ และอาจตามมาด้วยการที่เพชฌฆาตพาครอบครัวไปทำสังฆทานให้กับ นักโทษประหารที่ตนเองได้ลงมือสังหารในฐานะเพชฌฆาตในวันหยุด ผู้เขียนเห็นว่าแบบหลังไม่ได้ มีผลทางจิตใจต่อเพชฌฆาตที่ด้อยไปกว่าแบบแรกเลย

ส่วนขั้นตอนการประหารชีวิตด้วยการยิงเป้านั้น บางคนอาจจะมองว่าเมื่อนำนักโทษเข้า สู่ลานประหารแล้วจับมัดก็ทำการยิงได้เลยเมื่อพร้อม ถ้ามองแบบผิวเผินอาจมองว่าขั้นตอนการ ลงโทษประหารชีวิตนั้นไม่ยุ่งยากซับซ้อนเหมือนอย่างเคย แต่แท้ที่จริงแล้วพิธีกรรมการลงโทษ ประหารชีวิตนั้นเพียงแต่เปลี่ยนรูปไปเป็นรูปแบบพิธีกรรมตามตัวอักษรที่ลงรายละเอียดแทบจะทุก อย่าง ไม่ว่าจะเป็นการเก็บหลักฐานประวัติของผู้ต้องโทษประหาร รูปถ่ายและลายพิมพ์นิ้วมือทั้ง ตอนที่มีชีวิตและตอนที่เสียชีวิตแล้ว ทุกอย่างจะถูกจัดการให้ถูกต้องตามระเบียบที่ได้กำหนดไว้ แม้แต่ภายหลังการประหาร ศพของนักโทษประหารก็ยังต้องผ่านขั้นตอนตามระเบียบต่าง ๆ ก่อนที่ ญาติจะสามารถมารับศพไปจัดการตามประเพณีได้

รายละเอียดและกฎเกณฑ์ขั้นตอนต่าง ๆ ที่มากมายและที่ต้องข้องเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ และผู้คนหลายฝ่ายมากยิ่งขึ้นในพิธีกรรมการประหารชีวิตด้วยการยิงเป้านั้น แสดงให้เห็นถึง อำนาจของรัฐในการลงโทษประหารชีวิตที่แต่เดิมเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ การ ลงโทษประหารชีวิตผู้ใดต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาติก่อน ที่ จะทำการประหารชีวิตนักโทษได้ ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง อำนาจของ พระมหากษัตริย์ถูกจำกัดด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ การใช้ อำนาจในการประหารชีวิตนักโทษจึงปรากฏในรูปของการใช้กฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่ง อำนาจที่อยู่ในรูปของกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ นั้นแสดงให้เห็นถึงการแทรกซึมของอำนาจรัฐ

แบบใหม่ที่ยึดถือกฎหมาย และรายละเอียดตามตัวอักษรมาใช้บังคับและจัดการกับเจ้าหน้าที่และผู้คนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประหารชีวิตได้อย่างละเอียดลออมากกว่าเดิม ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่ารัฐมีอำนาจอันชอบธรรมในการลงโทษประหารชีวิต และรัฐก็ยังรักษาความถูกต้องตามกฎหมายทุกชั้นทุกตอนเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ในการลงโทษประหารชีวิต กฎระเบียบแบบแผนของทางราชการที่ยังมีความละเอียดมากเท่าใด ก็ยิ่งแสดงให้เห็นถึงพิธีกรรมของรัฐในการพยายามรักษาความศักดิ์สิทธิ์แห่งกฎหมาย และความชอบธรรมในการใช้อำนาจ

5.2.2 เครื่องมือในการลงโทษประหารชีวิตด้วยการยิงเป้า⁴⁰

ปืน ที่ใช้ในการลงโทษประหารชีวิตครั้งแรกเป็นปืนกลมือแบบแบล็คมัน เอ็ม.พี.โมเดล 34/1 ขนาด 9 มม. ใช้ประหารชีวิตครั้งแรก เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2478 ในคดีกบฏนายสิบ และใช้ต่อมาจนกระทั่งปีพุทธศักราช 2527 จึงได้มีการเปลี่ยนปืนกลมือจากแบล็คมันด์เป็นปืนกลแบบเซเช เอ็ม พี 5 ขนาด 9x19 และใช้เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปีพุทธศักราช 2546⁴¹

หลักประหารชีวิต เป็นหลักไม้เป็นรูปไม้กางเขนมีความสูงขนาดใหญ่ของคอกปรกติ และมีไม้ยื่นออกมาตรงส่วนหน้า เพื่อให้นักโทษประหารนั่งคร่อมไม้เพื่อป้องกันไม่ให้นักโทษประหารยืนตัวอหรือเข้าออก ตรงส่วนไม้กางเขนก็เอาไว้ให้นักโทษวางพาดท่อนแขนแล้วเอามืออ้อมไปพนมมือได้

ฉากในการประหารชีวิต เป็นฉากไม้ชนิดตั้งกับพื้นรูปสี่เหลี่ยม โครงของฉากทำด้วยไม้และชิงด้วยผ้าใช้ในการบังข้างหลังนักโทษประหาร บนตัวฉากมีเป้ารูปหัวใจปิดไว้ตรงจุดกลางระดับหัวใจนักโทษประหาร ใช้สำหรับเป็นเป้าในการเล็งปืน

กระสอบทรายสำหรับป้องกันกระสุนปืน เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการป้องกันกระสุนปืนที่อาจจะแล่นเนื่องจากการยิงพลาด จึงต้องใช้กระสอบทรายวางไว้หลังหลักประหารเพื่อป้องกันเหตุดังกล่าว ในอดีตที่ยังไม่มีกระสอบทรายจึงใช้มูลดินเป็นเครื่องป้องกันแทน

การเปลี่ยนแปลงรูปการลงโทษประหารชีวิตด้วยดาบมาเป็นการประหารชีวิตด้วยปืน นอกจากจะเกิดจากการพัฒนาประเทศที่ในขณะนั้นได้ยึดเอาประเทศเจ้าอาณานิคมทั้งหลายเป็นบรรทัดฐานของความเจริญและความมีอารยะที่รับเอาอิทธิพลทางความคิดในการมองหรือตัดสิน

⁴⁰ พิพิธภัณฑ์ราชทัณฑ์, “ประวัติการลงโทษของไทย,” <<http://www.correct.go.th/demo/museum/museum2.html>>. 8 มิถุนายน 2549.

⁴¹ เสวเรศน์ จารุณย์, เพชรฆาตคนสุดท้าย, น. 69-71.

ว่าสิ่งไหนเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญมีอารยธรรมและสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ป่าเถื่อนไร้อารยธรรมแล้ว ยังอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสัญลักษณ์ในสังคมไทย กล่าวคือเมื่อทหารเข้ามามีอำนาจทางการเมืองนับตั้งแต่การใช้กำลังทหารเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 การทำรัฐประหารรัฐบาลพระยามโนปกร ๙ การปราบกบฏบวรเดช ล้วนแล้วเป็นการใช้กำลังทางทหารทั้งสิ้นและทหารก็มีป็นเป็นอาวุธที่ใช้ปราบฝ่ายตรงข้าม เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงอำนาจของสถาบันทหาร คณะราษฎรซึ่งมีทหารเป็นผู้นำจึงได้ทำการเปลี่ยนแปลงการลงโทษประหารชีวิตด้วยดาบมาเป็นการประหารชีวิตด้วยปืน ก็เนื่องจากการพยายามที่จะแสดงให้เห็นถึงชัยชนะของสถาบันทหารที่มีต่ออำนาจแบบเดิม⁴²

5.3 คดีประหารชีวิตกบฏนายสิบ

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ลงพระปรมาภิไธยรับรองรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 รัฐบาลซึ่งนำโดยพระยามโนปกรณ ๙ ก็มีความเห็นขัดแย้งกันจนถึงขั้นประกาศปิดสภา ดังนั้นพระยาพหลฯ จึงทำรัฐประหารซ้ำ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 เมื่อได้รัฐบาลใหม่ที่นำโดยพระยาพหลฯ ก็ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นรัฐบาลที่กุมอำนาจไว้แต่เพียงฝ่ายเดียว อีกทั้งยังโดนครหาว่าเป็นรัฐบาลที่ไม่พอใจ และไม่ประนีประนอมกับฝ่ายเจ้าจนทำให้เกิดการพยายามก่อรัฐประหารขึ้นอีกครั้งโดยพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบวรเดช เมื่อฝ่ายหลังจะพ่ายแพ้ในการใช้กำลังทหารเข้ารบกัน ฝ่ายรัฐบาลจึงทำการตั้งศาลพิเศษขึ้นมาพิจารณาคดีของฝ่ายที่พ่ายแพ้ การกระทำดังกล่าวก็ยิ่งทำให้เกิดความแตกแยกแบ่งฝักฝ่ายในสังคม และความแตกแยกทางความคิดก็แพร่กระจายสู่สังคมในวงที่ขยายกว้างขึ้น

⁴² นอกจากนี่ยังมีการลงโทษประหารชีวิตด้วยการยิงเป้ายังถือเป็นเรื่องอันทรงเกียรติของทหาร ดังจะเห็นได้จากใน “รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๙/๒๔๗๗ สมัยวิสามัญ สมัยที่ 2 วันจันทร์ที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2477,” น.552, 572-573 เพื่อเปลี่ยนรูปแบบการลงโทษประหารชีวิตจากการตัดศีรษะมาเป็นการยิงเป้านั้น ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้คือ หลวงนาถนิติธาดา ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิได้กล่าวว่า “ข้าพเจ้าเห็นชอบที่สุด...การยิงให้ตายนั้นเป็นเกียรติยศ แต่ก่อนถือว่าเป็นเกียรติยศ ดังในวิธีการของทหาร...” และพ.ต.หลวงรณสิทธิพิชัย กล่าวแสดงความคิดเห็นว่ารู้สึกไม่เห็นด้วยเพราะ “...การที่จะฆ่าคนโดยการยิงเป้า นั้นเป็นธรรมเนียมประเพณีนิยม แต่ถือกันในหมู่ทหารว่า เป็นเกียรติยศอันหนึ่งซึ่งการที่คนใดจะตายด้วยอาวุธกระสุน แต่ถ้าหากว่าจะนำมาใช้ทั่ว ๆ ไป แล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเกียรติยศของทหารจะน้อยไป...”

หลังจากการปราบกบฏบวรเดชแล้วอำนาจทางการเมืองก็ตกไปอยู่ในการควบคุมของ หลวงพิบูลสงคราม ซึ่งนอกจากจะขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกแล้วยังได้ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอีกด้วย จากการใช้อำนาจอย่างเด็ดขาดและไม่ประนีประนอมก็ ยิ่งสร้างความไม่พอใจให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะฝ่ายที่นิยมและเข้าข้างฝ่ายเจ้า กลุ่มทหารชั้น ประทวนยศนายสิบกลุ่มหนึ่งก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่พอใจกับสถานการณ์ในขณะนั้น ทหารชั้น ประทวนกลุ่มนี้แต่เดิมเคยทำงานในตำแหน่งทหารรักษาพระองค์มานานกว่า 10 ปี และมีความ จงรักภักดีกับฝ่ายเจ้า และยังเมื่อกลุ่มของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบวรเดชพ่ายแพ้และถูกจับเข้า คุกเป็นจำนวนมากกว่า 300 นาย ก็ยิ่งทำให้ทหารชั้นประทวนกลุ่มนี้เกิดความเห็นใจฝ่ายเจ้าที่พ่าย แพ้⁴³

แต่เดิมเมื่อครั้งที่คณะราษฎรทำการปฏิวัตินั้นก็ใช้กำลังทหารเพียงไม่กี่กอง พร้อมทั้งใช้ อูบายหลอกให้ทหารไปรวมตัวกันที่ลานพระบรมรูปทรงม้า จากนั้นพระยาพหลฯ ก็อ่านแถลง การณ์ความประสงค์แล้วก็ให้ทหารที่เป็นพวกเดียวกันใช้ปืนจี้ถามทหารในแถวทีละคนว่ายอมเข้า ด้วยหรือไม่⁴⁴ ขณะเดียวกันก็ส่งหน่วยจู่โจมไปจับกุมพระราชวงศ์และขุนนางผู้ใหญ่ที่มีอำนาจใน การปกครองไว้เป็นเครื่องต่อรองกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จึงได้ทำการสำเร็จ ต่อมาเมื่อ พระยาพหลฯ และหลวงพิบูลสงครามทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลของพระยามโนฯ ก็ใช้กำลัง ทหารเพียงสองกองพันเท่านั้น แต่ด้วยการเข้าจู่โจมแบบไม่ให้ตั้งตัวและการมีอาวุธหนักใน ครอบครองก็ทำให้ฝ่ายตรงข้ามไม่อาจต้านทานได้⁴⁵

นอกจากนี้แล้วในสมัยนั้นข่าวการปฏิวัติและการรัฐประหารในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกก็ เป็นที่สนใจของผู้คนในสังคมไทยและได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทย ในเยอรมันก็มีสืบท ทหารผ่านศึกอย่างฮิตเลอร์ ในจีนจอมพลเจียงไคเช็คผู้เป็นเสมือนมือขวาของด็อกเตอร์ซุนยัตเซน

⁴³ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, *ความคิด ความรู้ และอำนาจการเมืองในการปฏิวัติสยาม 2475*, น. 276. และ เพลิง ภูผา, *เลือดกบฏ*, น. 86.

⁴⁴ ม.จ. พูนพิศมัย ดิศกุล, *สิ่งที่ข้าพเจ้าพบเห็น: ประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475*, น. 108. การบรรยายเหตุการณ์ในวันที่คณะราษฎรทำการปฏิวัตินั้น ในงานของ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, *ปฏิวัติ 2475*, น. 13-15. ไม่ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ทหารโดนปืนจี้ถามทีละคน บอกเพียงแต่ คณะราษฎรได้เคลื่อนรถยนต์หุ้มเกราะคันเล็ก ๆ จำนวนหนึ่ง พร้อมด้วยกำลังปืนกลหนักของทหารราบและ กระสอบทรายเข้าปิดล้อมพระที่นั่งอนันตสมาคม และทหารส่วนใหญ่ที่มารวมตัวอยู่ ณ ลานหน้าพระที่นั่ง ต่างก็ เข้าใจว่าเป็นเหตุการณ์นั้นเป็นเพียงการซ้อมรบ

⁴⁵ เพลิง ภูผา, *เลือดกบฏ*, น. 84-85.

ผู้ทำการปฏิวัติพลิกแผ่นดินจีนก็กำลังเปิดศักราชด้าน ส่วนทางคิวบาก็มีสิบเอกบาติस्ताเป็นผู้นำในการรัฐประหารแบบสายฟ้าแลบซึ่งสามารถโค่นล้มฝ่ายรัฐบาลเผด็จการได้ และกลายเป็นเผด็จการแทนในที่สุด เมื่อมีการรัฐประหารเกิดขึ้นในโลกและแทบจะเป็นข่าวทุกวัน ในข่าวส่วนใหญ่ก็จะแสดงให้เห็นว่าที่ทำการรัฐประหารสำเร็จก็เนื่องมาจากความสามารถในการช่วงชิงความได้เปรียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชิงลงมือก่อน และจับหัวหน้าของฝ่ายตรงข้ามไว้ได้ ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มทหารชั้นประทวนยศนายสิบในเมืองไทยเล็งเห็นช่องทางที่จะทำการใหญ่ได้ ประกอบกับกลุ่มทหารชั้นประทวนยศนายสิบเหล่านั้นนอกจากจะทำหน้าที่ผู้บังคับหมู่ในการฝึกทหารใหม่ซึ่งเป็นการสร้างความใกล้ชิดกับกำลังพลรองจากพวกนายทหารแล้ว ยังทำหน้าที่เวรถือกุญแจคลังอาวุธในแต่ละกองร้อยด้วย⁴⁶

กลุ่มทหารชั้นนายสิบในชั้นแรกมีผู้ร่วมก่อการ 8 คน คือ สิบเอกแซม บัวปลี้ม, สิบเอกตะเข็บ สายสุวรรณ, สิบเอกเที่ยง แซ่ซิ้ม, สิบเอกกวย สินธุวงศ์, สิบเอกเข็ม เฉลยทิศ, สิบโทหม่อมหลวงทวีพงศ์ วชิรวงศ์, สิบโทแผ้วแสงสงสูง และสิบเอกถม เกตุอำไพ ต่อมาได้รวบรวมสมัครพรรคได้ประมาณ 100 คน ซึ่งนายสิบที่มาเข้ากลุ่มนี้ต่างก็เคยเป็นทหารรักษาพระองค์มาก่อน เมื่อได้สมัครพรรคพวกจำนวนพอสมควร จึงทำการประชุมตกลงกันว่าการก่อการครั้งนี้จะเลือกสิบเอกสวัสดิ์ มหะหมัด เป็นหัวหน้า การปฏิบัติการจะเป็นไปอย่างเด็ดขาดรวดเร็วและรุนแรงไม่ให้อีกฝ่ายมีโอกาสดึงตัวหรือแก้มือได้ทัน โดยวางแผนการและตกลงกันว่าเมื่อทำการรวบตัวบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลได้ก็จะทำการสังหารทันทีไม่ให้มีโอกาסקแก้ตัว บุคคลสำคัญตามแผนได้แก่ หลวงพิบูลย์สงคราม, หลวงอดุลยเดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้น, พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพไพภาซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนในหลวงรัชกาลที่ 8, และหม่อมเจ้าวรรณไวทยากรที่ปรึกษาฝ่ายการเมืองของนายกรัฐมนตรี ซึ่งทั้งสองพระองค์หลังนี้ถูกมองว่าเป็นเชื้อสายเจ้าแท้ ๆ แต่กลับไปเข้าข้างคณะราษฎร⁴⁷

⁴⁶ นายหนวย, กบฏนายสิบ 2478, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2543), น. 16, 23. ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง กองกำลังทหารทั้งหมด 8 กองพัน (อีกหนึ่งกองพันอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี) ในกรุงเทพฯ ทำหน้าที่เป็นทหารรักษาพระองค์ คือต่างก็สังกัดอยู่ในกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ซึ่งมีกองกำลังทั้งสิ้น 3 กรม 9 กองพัน ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงได้มีการยุบหน่วยทหารจากกรมเป็นกองพัน กลุ่มทหารนายสิบที่คิดก่อการในครั้งนั้นต่างก็เคยเป็นทหารรักษาพระองค์มาแล้วก่อนที่จะถูกย้ายให้ไปประจำการที่อื่นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, น. 27 และเพลง ภูผา, เลือดกบฏ, น. 87.

แผนการทำรัฐประหารของกลุ่มนายสิบเหล่านี้มีท่าว่าจะสำเร็จ เนื่องจากการประเมินสถานการณ์ว่าการยึดอำนาจในแต่ละกองพันที่พวกตนสังกัดอยู่ไม่น่าจะมีปัญหา เพราะว่านายทหารส่วนใหญ่มีบ้านพักอยู่นอกกองพัน จะมีก็แต่นายทหารเวรเท่านั้นที่จะนอนในกองร้อย และเมื่อนึกย้อนไปเมื่อครั้งที่คณะราษฎรทำการยึดอำนาจนั้นก็ไม่ได้มีกำลังทหารอยู่ในมือเลย จะอาศัยก็แต่กลอุบายและความรวดเร็วในการลงมือ อย่างไรก็ตามแผนการของกลุ่มทหารชั้นประทวนเหล่านี้ก็มีอันต้องร่วงโรย เมื่อสิบโท ม.ล.ทวีวงศ์ วชิรวงศ์ ได้ไปชักชวนเพื่อนทหารนายสิบที่สังกัดกรมสรรพ (เพราะเป็นกรมที่มีรถถังประจำการและเป็นกองกำลังที่สำคัญของรัฐบาล) แต่เพื่อนทหารนายสิบคนนั้นกลับนำข่าวไปบอกพันตรีทวน วิชัยชิตะซึ่งเป็นผู้บังคับกองพัน แล้วความก็รู้ไปถึงหูของหลวงพิบูลสงคราม ฯ จึงได้เรียกประชุมนายทหารชั้นผู้ใหญ่คิดหาทางแก้ไข และสาวไปให้ถึงตัวผู้บงการ โดยเชื่อว่านายสิบไม่น่าจะคิดการใหญ่ได้ถึงขนาดนั้นอาจะมีฝ่ายเจ้าหนูนหลัง⁴⁸

มติที่ประชุมของหลวงพิบูลสงครามในวันนั้นก็คือ สั่งการให้นายสิบที่สังกัดกรมสรรพทำตัวเป็นสายลับสองหน้าหลอกว่าได้ฤกษ์แจรงถถึงแล้ว แต่ไม่สามารถหากระสุนได้ กลุ่มทหารนายสิบจึงต้องประชุมวางแผนกันอีกครั้งและตกลงกันว่ามียรถถังก็ยิ่งดีกว่าไม่มี เพราะแค่ได้เห็นรถถังก็เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับฝ่ายทหารที่ร่วมก่อการได้แล้ว⁴⁹

เมื่อแผนการทุกอย่างลงตัวกลุ่มทหารนายสิบเหล่านี้จึงได้กำหนดวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2478 เป็นวันลงมือปฏิบัติการ แต่แล้วก่อนลงปฏิบัติการเพียงแค่ 2 วัน คือวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2478 ก็มีการจับกุมกลุ่มทหารนายสิบเหล่านี้ด้วยข้อหาบกบฏ โดยเริ่มทำการจับกุมผู้ริเริ่มก่อการได้ครบ 8 คน และทำการจับกุมเพิ่มจนถึงวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2478 ได้ผู้ต้องหา รวม 21 คน

เมื่อจับกลุ่มบกบฏได้รัฐบาลก็จัดตั้งศาลพิเศษ อาศัยพระราชบัญญัติตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช 2476 แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2478 เพื่อเพิ่มอำนาจของศาลพิเศษให้มีอำนาจในการพิพากษาคดีความผิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่เป็นบกบฏ และการก่อการจลาจลในพระราชอาณาจักร ลงชื่อโดยคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในหลวงรัชกาลที่ 8 มีใจความในมาตรา 5 ว่าสามารถประหารชีวิตนักโทษได้ภายใน 48 ชั่วโมงโดยไม่ต้องรอพระบรมราชานุญาต หรือถึงแม้องค์พระมหากษัตริย์จะทรงโปรดพระราชทานอภัยโทษ แต่ถ้าฎีกาลงมาไม่ทันภายในเวลา 48 ชั่วโมงก็ให้เอาตัวนักโทษไปประหารชีวิตได้⁵⁰

⁴⁸ นายหนวย, กบฏนายสิบ 2478, น. 39.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, น. 40.

⁵⁰ ไทยน้อย, 25 คดีบกบฏ, น.166.

จะเห็นได้ว่าในคราวนี้ รัฐบาลก็ได้จัดตั้งศาลพิเศษอย่างรวดเร็วเหมือนอย่างคราวที่มีการจัดตั้งศาลพิเศษที่ใช้ในการพิจารณาคดีกบฏบวรเดช (พ.ศ. 2476) แต่คราวนี้พิเศษกว่าตรงที่ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษเพิ่มเติม โดยเพิ่มอำนาจให้รัฐบาลทำการประหารผู้ต้องหาของศาลพิเศษได้อย่างรวดเร็วทันใจภายในแค่ 2 คืนเท่านั้น ถึงแม้ว่าตามมาตรา 5 ในพระราชบัญญัติตั้งศาลพิเศษจะเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาทวงฎีกา แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใหม่ก็ยังทรงพระเยาว์ แถมผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้นก็เป็นที่รู้กันทั่วว่าเป็นพวกรัฐบาล (และฝ่ายก่อการกบฏในครั้งนั้นก็ตั้งใจจะสังหารเมื่อจับตัวได้) และเมื่อทวงฎีกาไปแล้วก็ไม่จำเป็นต้องรอกฎีกาจากองค์พระมหากษัตริย์ (เพราะภายใน 48 ชั่วโมงไม่น่าจะทำอะไรทันอยู่แล้ว) สามารถดำเนินการประหารชีวิตได้ทันทีเมื่อครบกำหนดเวลา

ในขณะที่กลุ่มทหารนายสิบที่วางแผนการก่อกบฏถูกควบคุมตัวไว้ที่กระทรวงกลาโหม ริมคลองหลอด ครอบครัวของทหารเหล่านี้ก็ถูกสั่งให้ย้ายออกจากบ้านพักของทางราชการทันที ครอบครัวของทหารชั้นผู้น้อยปกติก็ลำบากกันอยู่แล้วและเมื่อต้องโดนไล่ออกจากบ้านก็ยิ่งลำบาก ในขณะนั้นมีนายทหารคนหนึ่งเกิดความสงสารจึงเข้าไปช่วยเหลือ แต่การกระทำดังกล่าวกลับถูกเพ่งเล็ง และอีก 3 ปีต่อมาทหารนายนี้ก็ถูกจับในข้อหากบฏในปีพุทธศักราช 2481 และเป็น 1 ใน นายทหาร 18 นายที่ต้องคำพิพากษาของศาลพิเศษตัดสินให้ประหารชีวิต⁵¹

การกวาดล้างจับกุมกลุ่มทหารนายสิบที่วางแผนทำการกบฏเหล่านี้ ไม่เว้นแม้กระทั่งสามเณรสิบเอกกวย สีนธวงศ์ ผู้ที่ร่วมวางแผนก่อการในครั้งนี้แรก ในขณะนั้นมีเหตุให้ต้องไปบวชหน้าไฟและจะไม่ได้เข้าร่วมในวันก่อการ แต่ก็ไม่ได้รับการยกเว้น โดนจับตัวมาจากวัดและจับเข้าห้องขังทั้ง ๆ ที่ยังครองผ้าเหลืองอยู่ในเมื่อไม่มีใครสั่งให้ก็ต้องสึกตัวเองเพื่อฟังคำพิพากษา⁵²

การพิจารณาคดีของศาลพิเศษที่จำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้มีทนายมาช่วยแก้ต่าง รวมกับการที่ทางรัฐบาลได้สั่งการลงมาให้ ขอให้ตัดสินดำเนินการให้เด็ดขาดเพื่อให้เป็นคดีตัวอย่าง และเมื่อพิจารณาจากคณะผู้พิพากษาแล้วก็ดูเหมือนว่ากลุ่มทหารนายสิบเหล่านี้ อาจจะชะตาขาดเสียแล้ว เนื่องจากคณะกรรมการศาลพิเศษหรือผู้พิพากษาทั้ง 8 คน มีจำนวนถึง 7 คนไม่เคยว่าความที่ไต่ถามมาก่อนอีกทั้งไม่ใช่ นักกฎหมาย แต่เป็นผู้บังคับกองพันทหารราบและทุกคนเป็นผู้ร่วมก่อการในการเปลี่ยนแปลงการปกครองปีพุทธศักราช 2475 ส่วนอีกคนที่เหลือเป็นเนติบัณฑิตที่ไม่มียศทหาร⁵³

⁵¹ นายหนวย, กบฏนายสิบ 2478, น. 51-52.

⁵² เรื่องเดียวกัน.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, น. 60.

แต่ยังโชคดีที่มีผู้ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาลคอยส่งข่าวความเคลื่อนไหวให้กลุ่มทหารนายสิบได้รับทราบ เมื่อข่าวเป็นที่แน่นอนว่าทางรัฐบาลอาจเอาโทษถึงขั้นประหารชีวิต ผู้หวังดีจึงส่งข่าวให้กลุ่มทหารนายสิบที่ถูกขังยอมรับสารภาพ เพื่อให้ได้รับการลดหย่อนโทษ ใจความของเศษกระดาษที่ซุกมาในซามข้าวว่า “เขาส่งพวกลื้อแน่ ไม่มีทางรอดเลย รับสารภาพ เขาเสียเถอะ จะได้ผ่อนหนักเป็นเบา” เมื่อได้รับข้อความนายสิบคนหนึ่งถึงกับโอดครวญว่า “จะเอากันถึงตายเชียวหรือ คิดว่าอย่างเก่งก็ติดคุกสัก 5-6 ปี ถึงแม้ว่าจะได้รับข้อความที่นั่นทอนกำลังใจอย่างมาก แต่ในการพิจารณาคดีกลุ่มทหารนายสิบก็ยังคงมีความหวังอยู่ด้วยว่าในคดีกบฏบวรเดช นายทหารยศนายพัน และเป็นผู้นำกำลังเข้ารบกับฝ่ายรัฐบาลยังถูกตัดสินลงโทษจำคุกตลอดชีวิต และได้รับการลดหย่อนโทษเหลือ 20 ปี ส่วนพวกตนนั้นเป็นแค่ทหารชั้นประทวน ความผิดก็ยังไม่เกิดแกนหลักฐานก็ยังไม่แน่ชัดจึงคิดกันว่าอย่างมากที่สุดโดนโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี⁵⁴

การพิจารณาคดีกบฏนายสิบเป็นที่จับตามองของสังคม และเมื่อเป็นที่จับตามองก็มีทนายความหลายคนเกิดความสนใจและยินดีแก้ต่างให้จำเลย แต่ด้วยว่าทนายความส่วนใหญ่กลัวอิทธิพลของรัฐบาลจึงไม่กล้าที่จะทำอะไรมากนัก ไม่เหมือนกับทนายความชาวอังกฤษ คือ มิสเตอร์บริกเฮาส์ ผู้ซึ่งเสนอตัวเข้ามาว่าความให้กับจำเลยในคดีกบฏนายสิบ แต่ไม่นานมิสเตอร์บริกเฮาส์ก็ขอถอนตัวด้วยว่าเกรงอิทธิพลและขอบเขตอำนาจของศาลพิเศษ และทำได้แต่รอฟังคำพิพากษากับเหล่ากบฏนายสิบ⁵⁵

คำเตือนให้รับสารภาพเพื่อผ่อนโทษหนักให้เป็นเบา นั้น ทหารนายสิบส่วนใหญ่ที่ยังไม่มีครอบครัวจะตัดสินใจรับสารภาพตามที่ศาลพิเศษและอัยการเกลี้ยกล่อม จะมีก็แต่สิบเอกสวัสด์ มหะหมัดที่ยังคงยืนยันกรานว่าไม่ได้กระทำความผิด เพราะอาจจะลืมนึกไปว่าการพิจารณาคดีในครั้งนี้ถูกพิจารณาโดยศาลพิเศษที่ได้มีการเพิ่มอำนาจของศาลตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช 2476 แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2478 ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว และคำเตือนที่ว่าคำพิพากษาอาจถูกเขียนไว้แล้วสำหรับคนไม่รับสารภาพ

อย่างไรก็ตามในชั้นศาลสิบเอกสวัสด์ มหะหมัดผู้ยังคงเชื่อว่าตนเองน่าจะรอดจากการลงโทษเพราะตนเองไม่ได้เป็นคนไปติดต่อกับกลุ่มทหารนายสิบรอบที่มาเป็นพยานนั้นด้วยเอง และด้วยความเชื่อที่ไม่มีหลักฐานเอาผิดตนได้เพราะในการรักษาหรือเรื่องการก่อการนั้น ส่วนใหญ่จะกระทำกันภายในวงเหล้า เมื่อคิดว่าปราศจากพยานหลักฐานและพยานบุคคล สิบเอกสวัสด์ มหะหมัดจึงยืนยันกรานว่าตนไม่ได้ก่อการกบฏ ในวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2478 ศาลพิเศษมีคำ

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, น. 65.

พิพากษาให้กลุ่มทหารนายสิบที่ยอมรับสารภาพจำคุกตั้งแต่ตลอดชีวิตไปจนถึง 16 ปี ส่วนที่ยังคงปากแข็งไม่ยอมรับความผิดก็ถูกตัดสินประหารชีวิต ซึ่งก็คือสิบเอกสวัสดิ์ มหะหมัดเพียงผู้เดียวที่ตัดสินใจผู้คดี⁵⁶

เมื่อได้ฟังคำพิพากษาจำเลยคดีกบฏนายสิบต่างนั่งงัน เพราะนอกจากจะได้รับโทษหนักกว่าที่คาดคิดแล้ว ยังเป็นคำพิพากษาที่ถือว่าเด็ดขาดเพราะไม่สามารถอุทธรณ์ ฎีกา หรือไม่เห็นแม้แต่ความหวังในการได้รับพระราชทานอภัยโทษ เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ยังทรงพระเยาว์ อีกทั้งผู้สำเร็จราชการก็เป็นบุคคลที่กลุ่มกบฏวางแผนว่าจะสังหารเมื่อยึดอำนาจได้สำเร็จ หลังจากที่ได้ฟังคำพิพากษาแล้วจำเลยก็กลายเป็นนักโทษและถูกส่งตัวไปที่เรือนจำกลางบางขวาง และถูกตีตรวนในฐานะนักโทษ

สิบเอกสวัสดิ์ มหะหมัดถูกตีตรวนขนาด 8 หุน แล้วก็ถูกนำตัวมาขังที่แดน 1 ในเรือนจำกลางบางขวาง ซึ่งเป็นสถานที่กักขังนักโทษประหารและนักโทษในคดีอุกฉกรรจ์ และในวันต่อมาเจ้าหน้าที่ของเรือนจำก็มาแจ้งสิทธิในการขอพระราชทานอภัยโทษให้ทราบแต่ว่า สิบเอกสวัสดิ์ปลงตกว่าถึงถวายฎีกาไปก็คงไม่ได้รับความปรานี เพราะอัยการศาลพิเศษได้บรรยายคำฟ้องอย่างละเอียดว่า กลุ่มกบฏนายสิบจะสังหารผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ อย่างไรก็ตามพระยาอาชญาจักรผู้บัญชาการเรือนจำกลางบางขวางก็ยืนยันให้สิบเอกสวัสดิ์ถวายฎีกาเพื่อไม่ให้ทางเรือนจำตกเป็นที่ครหาว่าไม่ให้สิทธินักโทษตามกฎหมาย⁵⁷

เวลาผ่านไปหนึ่งสัปดาห์แต่ฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษก็ยังไม่ได้รับการตอบ ซึ่งก็หมายถึงความตายของสิบเอกสวัสดิ์ มหะหมัด ในขณะนั้นได้มีการแก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 13 ให้เปลี่ยนวิธีการลงโทษประหารชีวิตจากการตัดศีรษะมาเป็นการยิงเป้า การประหารชีวิตสิบเอกสวัสดิ์ มหะหมัด จึงเป็นการประหารชีวิตด้วยการยิงเป้าเป็นครั้งแรกในประเทศไทย แต่ทางกรมราชทัณฑ์ยังไม่พร้อมที่จะใช้วิธีการยิงเป้า เนื่องจากเหตุผลที่มีนั้นชำนาญในการใช้ดาบไม่ใช่ใช้ปืน และไม่มีทั้งสถานที่ยิงและอาวุธปืน จึงได้มีการหารือกันระหว่างหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องว่าจะดำเนินการประหารชีวิตนักโทษรายนี้อย่างไรดี⁵⁸

ในที่สุดจึงตกลงกันได้ว่าจะใช้ป้อมพระจุลจอมเกล้า จังหวัดสมุทรปราการเป็นสถานที่ยิงเพราะเป็นสถานที่ของทางราชการที่ไม่ได้ใช้การใด ๆ แล้ว ส่วนการหาตัวเพชรฆาตในการดำเนินการนั้นก็ยังเกยกันอยู่ว่าหน่วยงานใดจะเป็นคนรับผิดชอบ ครั้งแรกคิดกันว่าจะให้ทหาร

⁵⁶ ไทยน้อย, 25 คดีกบฏ, น.172.

⁵⁷ นายหนวย, กบฏนายสิบ 2478, น. 51-52.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, น. 79.

เป็นผู้ยิง แต่ฝ่ายทหารก็เถียงว่านักโทษไม่ได้ถูกพิพากษาโดยศาลทหาร หลวงอดุลเดชจรัส ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจจึงตัดบทการโต้เถียงนั้นว่า การประหารชีวิตนักโทษในครั้งนี้เท่านั้นที่จะให้ตำรวจเป็นผู้ยิง หลังจากกรณีนี้ทางกรมราชทัณฑ์ต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบ⁵⁹

หลังจากคำพิพากษา 9 วัน สิบเอกสวัสดิ์ มหะหมัดได้ถูกประหารชีวิตเมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2478 เวลาประมาณ 23 นาฬิกาของคืนนั้น พระยาอาชญาจักรพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่เรือนจำ 4-5 คน ได้ควบคุมตัวสิบเอกสวัสดิ์ มหะหมัดลงเรือนต์ของราชนาวิกโยธินทำน้ำป้อมพระจุล ๗

“...ขณะนั้นยังมีดยุ นักโทษประหารถูกคุมตัวเดินไปยังมุมป้อมด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้...ทางการได้จัดพื้นที่ประหารไว้ล่วงหน้า นายแพทย์ผู้ทำหน้าที่ชันสูตรศพพร้อมด้วยผู้พิพากษา และนายตำรวจรออยู่ก่อนแล้ว... เนื่องจากสวัสดิ์เป็นอิสลาม จึงไม่ต้องมีพิธีฟั่งพระเทศน์ก่อนประหาร...ผู้ที่เห็นเหตุการณ์เล่าว่า สวัสดิ์ไม่ได้แสดงความสะทกสะท้านต่อความตาย... เขาขออนุญาตอาบน้ำและทำพิธีละหมาดตามศาสนา เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว เขาก็เริ่มทำอย่างใจเย็น”⁶⁰

ภายหลังจากทำการละหมาด สิบเอกสวัสดิ์ มหะหมัดก็ไม่ได้แตะต้องอาหาร แต่ขอกระดาดดินสอเพื่อเขียนจดหมาย 3 ฉบับ ถึงภรรยา ถึงลูกให้เอาไว้อ่านตอนโต (ซึ่งตอนนั้นยังเป็นการกไม่หย่านม) และฉบับสุดท้ายถึงรัฐบาล พอฟ้าสว่างเจ้าสิบตำรวจผู้ทำหน้าที่เพชฌฆาตก็เดินมากราบสิบเอกสวัสดิ์ ขอขมา ส่วนตำรวจอีก 2 นายที่มาด้วยก็นำสิบเอกสวัสดิ์ไปมัดเข้ากับไม้กางเขน ส่วนเจ้าหน้าที่ทางกรมราชทัณฑ์ก็เอาผ้าขาวมาผูกตานักโทษ และเอาฉากที่มีเป้ามามาตั้งด้านหลังของนักโทษเพื่อไม่ให้ผู้ที่ทำหน้าที่เพชฌฆาตมองเห็นนักโทษ เวลาถึงก็ยิงกระสุนเข้าไปที่เป้าและเมื่อทำการยิงเป้าหรือประหารชีวิตเสร็จแล้ว นายแพทย์ ผู้พิพากษาและตำรวจก็ทำการชันสูตรศพอย่างรวดเร็วและลงชื่อเอกสารว่านักโทษประหารเสียชีวิตแล้ว ส่วนศพของสิบเอกสวัสดิ์ มหะหมัดนั้นทางกรมราชทัณฑ์สั่งให้เก็บไว้รอญาติมารับศพไปประกอบพิธีทางศาสนา⁶¹

ในการประหารชีวิตนักโทษคดีกบฏนายสิบเพียงคนเดียวที่นับถือศาสนาอิสลามนั้น ผู้เขียนเห็นว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุปัจจัยทางศาสนา สาเหตุที่สิบเอกสวัสดิ์ มหะหมัด ถูกตัดสินประหารชีวิตนั้นก็เนื่องมาจากการที่รัฐบาลต้องการแสดงให้เห็นถึงอำนาจ ซึ่งเป็นอำนาจที่

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, น. 79-81.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, น. 84-85. และไทยน้อย, 25 คติบัญญัติ, น.155.

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, น. 65.

ชอบธรรมตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งศาลพิเศษ และเป็นอำนาจที่รัฐบาลสามารถใช้ในการ “จัดการ” กับฝ่ายตรงข้ามของตนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ถึงแม้ว่าจะมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการใช้อำนาจอย่างไม่ยุติธรรมในศาลพิเศษ โดยเริ่มจากตัวผู้พิพากษาที่มีเพียงคนเดียวที่มีความรู้ทางกฎหมายเรียนจบเนติบัณฑิตนอกจากนั้นอีก 7 คนเป็นนายทหารผู้บังคับกองพันทหารราบและทุกคนเป็นผู้ร่วมก่อการในการเปลี่ยนแปลงการปกครองปีพุทธศักราช 2475⁶² และศาลพิเศษนี้ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาที่มีทนายความช่วยในการหาหลักฐานมาหักล้างคำกล่าวหาของอัยการที่นอกจากจะมีทั้งความรู้ความชำนาญในการว่าความแล้ว ยังมีพยานหลายสิบคนที่ขึ้นมาให้การยืนยันความผิดของจำเลยคดีกับขุนนายสิบ และเมื่อสิบเอกสวัสด์ มหะหมัด ไม่สามารถแก้ข้อกล่าวหาที่มีน้ำหนักมากกว่าในการพิจารณาคดีภายใต้กฎหมายที่มอบอำนาจให้รัฐบาลลงโทษประหารชีวิตผู้ที่เป็นกบฏ ดังนั้นสิบเอกสวัสด์ มหะหมัด ได้จึงต้องถูกประหารชีวิตในฐานะกบฏรายแรกภายใต้กฎหมายของศาลพิเศษ และเป็นเครื่องสังเวทความ

ศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายศาลพิเศษ ที่มีความถูกต้องและชอบธรรมตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

⁶² เรื่องเดียวกัน, น. 60.